

Stockholms stads industriella verk.

Industriverksstyrelsen.

Torsgatan 22, Va.; t. »gasverket». Styrelsen sammanträder minst en gång varje månad.

Stockholms stads gasverk och elektricitetsverk samt vattenledningsverk förvaltas — sedan vid den år 1920 genomförda kommunala omorganisationen vattenledningsverket utbrutits ur det förut under drätselnämndens andra avdelning ställda byggnadskontoret och sammanförts med gas- och elektricitetsverken — fr. o. m. april 1920 av en gemensam styrelse, benämnd styrelsen över Stockholms stads industriella verk. Denna består av, förutom ordförande, som utses av stadskollegiet bland borgarråden, sex andra ledamöter, vilka jämte sex suppleanter väljas av stadsfullmäktige för två kalenderår. Styrelsen utser årligen inom sig en vice ordförande. Vid styrelsens sammanträden äga direktören för gas- och elektricitetsverken samt direktören för vattenledningsverket närvara och var för sitt förvaltningsområde deltaga i överläggningarna med rätt att därvid framställa förslag och få sina meningar antecknade till protokollet. Enhanda befogenhet tillkommer överingenjör vid gas- och elektricitetsverken med avseende å ärende, som av honom införs styrelsen föredrages.

Industriverksstyrelsen har till uppgift att handha förvaltningen av stadens gas-, elektricitets- och vattenledningsverk ävensom vattenfall, andra fastigheter och anläggningar, som av staden för dessa verk användas eller förvärfvas, jämte för hithörande ändamål utförda ledningar och andra anläggningar. På styrelsen ankommer jämväl att antaga och entlediga entreprenörer för avloppsledningar.

Stadsfullmäktiges prövning underställas de styrelsens beslut, som angå taxa och reglemente för begagnade av gas, elektricitet och vatten från de kommunala verken, grunder för bestämmande av priset för den allmänna gatubelysningen, där ej överenskommelse härom kan komma till stånd med vederbörande nämnd, samt gasens värmevärde. I början av varje år skall styrelsen till gatunämnden avlämna uppgift å de arbeten i stadens gator, som skola under året utföras. I fråga om gatubelysningen har styrelsen att ställa sig till efterrättelse av gatunämnden meddelade beslut.

För granskning av styrelsens räkenskaper och förvaltning utse stadsfullmäktige årligen tre revisorer jämte två suppleanter.

Delegerade av styrelsen, bestående av ordföranden, vice ordföranden, jämte suppleant för denne, samt en ledamot jämte suppleant, äga

att mellan styrelsens sammanträden tillsammans med direktören för gas- och elektricitetsverken, resp. direktören för vattenledningsverket, och under förutsättning att meningsskiljaktighet ej råder, fatta beslut i frågor av mindre räckvidd eller av särskilt brådskande natur, med skyldighet för delegerade att vid styrelsens närmast infallande sammanträde anmäla sålunda fattade beslut.

Instruktion m. m. Instruktion för styrelsen över Stockholms stads industriella verk, fastställd av kungl. maj:t den 19 mars 1920, med ändringar den 29 maj 1925 samt 11 juli och 1 aug. 1930. Arbetsordning för styrelsen över Stockholms stads industriella verk jämte instruktion för direktören och överingenjörerna vid gas- och elektricitetsverken, direktören för vattenledningsverket samt styrelsens sekreterare, antagen av industriverksstyrelsen den 27 mars 1931.

Stat år 1931. Utgifter: 43,912,400 kr. (därav att täckas med låneandel 7,861,000 kr.; dessutom inom linjen förda, år 1930 beviljade låneandelsanslag 1,600,000 kr.); inkomster: 42,096,800 kr.

Industriverksstyrelsens ledamöter.

Ordförande

(utsedd av stadskollegiet).

Björklund, C. G., borgarråd, stadsfullm.; t. »stadshuset»; träffas i stadshuset alla vardagar, utom tisdagar och fredagar, 11—12.

Vice ordförande.

***Kleman, C. F.**, civilingenjör, stadsfullm.

Övriga ledamöter.

***Andersson, E. V.**, förrädmästare.

Andersson, J. Edvin, ombudsman, stadsfullm.

***Hjorth, J. E.**, direktör, stadsfullm.

Nordenson, H., fil. dr.

Pålsson, E. A. V., slöjdlärare, stadsfullm.

Suppleanter.¹⁾

***Liander, M. E.**, grosshandlare, stadsfullm.

***Forssberg, E. V.**, direktör, stadsfullm.

Lundström, P. J., ekonomichef.

¹⁾ Enligt styrelsens beslut skola ledamöterna hrr E. V. Andersson, J. E. Andersson och Pålsson vid förfall i första hand ersättas av suppleanterna hrr Lundström, Erik Andersson och Dahl i nu nämnd ordning samt ledamöterna hrr Kleman, Hjorth och Nordenson i första hand av suppleanterna hrr Liander, Forssberg och Styrman i nu nämnd ordning.

IV.

Andersson, E., föreståndare.

*Dahl, J. A., smed.

Styrman, G. A., direktör.

Sekreterare och ombudsman

(10,200 kr.).

Nyström, E. G. V.; träffas 14—15.

Delegerade av styrelsen.

Björklund, C. G., ordf.; Kleman, C. F., vice ordf.; Andersson, J. E.; Andersson, E. V. (suppl.); Hjorth, J. E. (suppl.).¹⁾

Industriverksstyrelsens revisorer

(utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1930 års räkenskaper och förvaltning).

(Jfr sid. 76.)

Cruse, C. S., förtroendeman, stadsfullm., ordf.

Falk, S. G., direktör, stadsfullm.

Ohlson, V. G. H., tjänsteman.

Suppleanter:

Qvarfordt, S. B., förmän.

Wall, S. D., professor.

Vattenledningsverket.

Torsgatan 30, Va.; t. »vattenledningsverket»; expeditionstid: 9—16,30 (lördagar och dag före helgdag 9—14) (för telefonmeddelanden hela dygnet t. »vattenledningsverket»).

Norsborgsverket: t. Norsborg 10 och 44.

Under tiden före vattenledningsverkets tillkomst (se nedan) vore de Stockholms invånare, som icke ägde tillgång till enskilda brunnar, för sitt behov av vatten hänvisade (förutom till vattendragen) till vissa allmänna brunnar, som anlades och underhölls på stadens bekostnad.

Den 6 dec. 1855 beslöt Stockholms sockenstämmanomnämnd att vid Skanstull anlägga ett allmänt vattenledningsverk med tillhörande ledningar för filtrerat vatten. Denna anläggning, som togs i bruk år 1861, hämtade sitt vatten uteslutande ur Årstaviken. Åren 1882—84 utvidgades detta verk med ett nytt, beläget intill det gamla å den härför inköpta egendomen Eriksdal. Den 19 dec. 1899 och 7 maj 1900 beslöt stadsfullmäktige att vid Norsborg i Botkyrka socken, mellan Bornsjön och Mälaren, anlägga ett nytt vattenledningsverk med tillhörande rörledning till staden och mottagningsreservoar å ett berg söder om sjön Trekanten utanför Hornstull. Norsborgsverket, som invigdes den 4 okt. 1904, har sedermera avsevärt utvidgats. Den gamla anläggningen vid Årstaviken nedlades år 1923. Inom stadens område finnas dessutom vattenreservoarer

i Årstalunden, Vanadislunden och Stadshagen samt (för högzoner) ett vattentorn med automatisk pump vid Mosebacketorg, tre automatiska hydroforanläggningar, två i Enskede och en i Mälarhöjden, samt tre automatiska pumpverk, ett vid Hjorthagen, ett vid Skinnarviksringen och ett vid Alléparken i Appelviken. En större administrationsbyggnad vid Torsgatan togs i bruk år 1906.

Då Norsborgsverket med hänsyn till stadens tillväxt och den stegrade vattenförbrukningen inom en nära framtid beräknas bli otillräckligt för tillgodoseende av stadens vattenbehov, hava stadsfullmäktige den 16 juni 1930 fattat beslut om anläggande av ett nytt vattenledningsverk å Lovön (vid Mörköfjärden). Detta verk beräknas bli färdigt att tagas i bruk under år 1933.

Vattenledningsverket, som till en början sorterade under en av sockenstämmanämnden utsedd »direktion för vattenledningens anläggande och förvaltning», överflyttades 1864 till den detta år bildade drätselnämnden, där det sedermera ställdes under däv. byggnadskontoret. I samband med den kommunala omorganisationens genomförande år 1920 blev emellertid vattenledningsverket utbrutet ur byggnadskontoret och förlagt under den nyinrättade industriverksstyrelsen.

Under vattenledningsverkets förvaltning stå även de lantegendomar, som av staden inköpts för anläggningen av Norsborgsverket och för kontrollen av vattentillfödena till Bornsjön. (Jfr närmare uppgifter om dessa i kalenderns statistiska afdelning.) Inseendet över jordbruket å dessa lantegendomar handhaves av en agronom och tillsynen och skötseln av därå befintliga skogar av en jägmästare med biträde av två skogvaktare.

Reglemente m. m. Reglemente för Stockholms vattenledningsverk, antaget av stadsfullmäktige den 29 juni 1925. Taxa å vatten från Stockholms stads vattenledningsverk, antagen av stadsfullmäktige den 17 nov. 1924, med ändring den 15 dec. 1926. Enligt denna taxa utlämnas vatten endast genom vattenmätare; priset utgör 20 öre per kbm. (med rabatt för större förbrukning).

Stat år 1931. Utgifter: 8,122,400 kr. (därav att täckas med lånemedel 3,170,000 kr.; dessutom inom linjen förda, år 1930 beviljade lånemedelsanslag 1,600,000 kr.); inkomster: 5,828,800 kr.

Direktör (27).

Åberg, E. M. (förordn. t. o. m. ³⁰/₉ 1934); mottagningstid: 13—14, lördagar och dag före helgdag 13—13,30.

Expeditionen.

Kontorsskrivare och registrator (9).

Söderberg, H. E. (Norah).

En kontorsskrivare (7).

¹⁾ Hrr Björklund och J. E. Andersson ersättas vid förfall i första hand av hr E. V. Andersson; hr Kleman i första hand av hr Hjorth.

Förste vaktmästare (7).

Moberg, K. G. E.

En *extra kontorsvakt* (900 kr.).**Driften.***Förste ingenjör (23).*

Bergström, J. F.; mottagningstid: 13—14, lördagar och dag före helgdag 13—13,30.

Norsborgsverket.*Ingenjör och föreståndare (21).*

Helleday, W. H.

Övermaskinist (16).

Cederqvist, K. A.

En *biträdande övermaskinist* (15), en *verkmästare* (14), en *maskinist* (12), en *distriktsförmän* (10), en *automobilförare* (7), en *extra maskinist* (3,840 kr.) samt 79 arbetare (vid 1931 års början).

Bokhållare (15).

Lundgren, C. A.

En *kontorsskrivare* (11), en *kontorsskrivare* (7).**Laboratoriet**

(vid Torsgatan 30 och Norsborg).

Föreståndare för kemiska laboratoriet (600 kr.).

Sondén, K. G. A.

Föreståndare för bakteriologiska laboratoriet

(gemensam med hälsovårdsnämnden; se sid. 156).

Huss, H. A.

Ingenjör och kemist

(4,500 kr.).

Westberg, N. K. G.

Två *extra laboratorer* (4,500—3,540 kr.), två *extra laboratoriebiträden* (2,160—900 kr.).

Bornsjöegendomarna.*Agronom*

(gemensam med fastighetskontoret; se sid. 103).

Nisbeth, C. W. C:son.

Jägmästare

(1,500 kr.).

Öhrström, C. A. (jfr sid. 104).

Två *skogvaktare* (3,300—2,460 kr.).**Distributionen.***Förste ingenjör (23).*

Dahlöf, G. A., mottagningstid 13—14, lördagar och dag före helgdag 13—13,30.

Rörnätsavdelningen.*Rörnätsingenjör (20).*

Svensson, E. D.; mottagningstid 13—14, lördagar och dag före helgdag 13—13,30.

Extra ingenjörer

(7,800—4,500 kr.)

Lindquist, E. G. W. (se nedan); Nycander, P. H. T.; Nordenstahl, N. G. E.

Tre *verkmästare* (15), en *verkmästare* (12), fjorton *distriktsförmän* (10), två *automobilförare* (8), en *extra verkmästare* (4,800 kr.), två *extra maskinister* (5,100—4,800 kr.), tre *extra kontorsskrivare* (3,840—2,100 kr.) samt 249 arbetare (vid 1931 års början).

Inspektionsavdelningen.*Ingenjör för inspektionen (19).*

Alrutz, E. T.; mottagningstid 13—14, lördagar och dag före helgdag 13—13,30.

Extra ingenjör

(5,100 kr.).

Andersson, R. A.

En *underinspektör* (14), en *extra rumsräknare* (4,140 kr.), en *kontorsskrivare* (7), en *extra kontorsskrivare* (2,460 kr.), ett *extra kontorsskrivare* (1,860 kr.).

Verkstadsavdelningen.*Ingenjör, verkstadsföreståndare (18).*

Forsman, F. A.

En *verkmästare* (14), en *extra verkmästare* (4,140 kr.), två *extra kontorsskrivare* (2,760—2,340 kr.) samt 38 arbetare (vid 1931 års början).

Förrädsavdelningen.*Förrädsförvaltare (18).*

Ljungström, G. I. N.

Bokhållare (15).

Flagstad, C. A. E.

En *förrädsverkmästare* (12), en *kontorsskrivare* (11), en *extra kontorsskrivare* (3,840 kr.), ett *extra förrädsbiträde* (3,180 kr.).

Byrå för tekniska utredningar.*Byråingenjör (21).*

Ericsson, G. J. I., tjl. (se sid. 154), tjl. Lindquist, E. G. W.

Ingenjör, konstruktör (17).

Isaksson, J. O.

Tre *extra ritare* (5,100—2,700 kr.), två *ritbiträden* (7), ett *extra ritbiträde* (2,280 kr.).

IV.

Kameralavdelningen.

Bokföring och kassa.

Föreståndare (18).

Hagberg, J. T. F., kamrerare.

Bokhållare.

Enblom, K. J. E. (17); Billhart, F. O.; Mannerdahl, K. G. (13).

En *kontorsskrivare* (11), en *kontorsskrivare* (7), en *extra kontorsvakt* (900 kr.).

Debiteringskontoret.¹⁾

Föreståndare (18).

Ekebohm, N. K. K., kamrerare.

Bokhållare (17).

Erikson, T. K. I.

Två *extra bokhållare* (4,200 kr.), fyra *kontorsskrivare* (7), en *vaktmästare* (6), fem *avläsare*.

Nybyggnadsavdelningen.

(Lovöverket.)

Arbetschef

(9,900 kr.).

Garberg, E. V.

Extra ingenjör

(5,700 kr.).

Holmberg, K. G. E.

En *extra husbyggnadskontrollant*, två *extra verkmästare* (4,800—4,200 kr.), en *extra kontorsskrivare* (3,300 kr.) samt 107 *arbetare* (vid 1931 års början).

Vattenledningsentreprenörer.

Arbete med nyanläggning, utsträckning, förändring eller reparation av till stadens vattenledningsverk ansluten vattenledning, får icke utföras av annan än den, som av industriverksstyrelsen antagits som entreprenör för dylika arbeten.

Här nedan angivna entreprenörer äro av industriverksstyrelsen godkända även såsom avloppsledningsentreprenörer. Jämväl sådana entreprenörer antages av industriverksstyrelsen, dock att ansökan om erhållande av dylik entreprenörsrättighet icke må av styrelsen beviljas med mindre densamma blivit av hälsovårdsnämnden tillstyrkt (jfr sid. 153).

Reglemente. Bestämmelser rörande entreprenörsrättigheter för vattenledningsarbeten i Stockholm med instruktion för antagna entreprenörer, utfärdade av industriverksstyrelsen den 2 maj 1924.

¹⁾ Debiteringskontoret ombesörjer jämväl för gatanämndens räkning debitering av gatarenhållningsavgifter (jfr sid. 291).

(Firmainnehavarna äro ej i egenskap av entreprenörer upptagna i kommunalkalenderns personalavdelning.)

AB. Beskow & C:o; Högbergsgatan 30 A, Sö.; t. N. (2)3 05 25.

AB. Clausens gas- och vattenledningsaffär; Tunnelgatan 16, C.; t. »Clausens».

AB. A. Conilton; Hjärnegatan 6, C.; t. K. (5)3 39 89, K. (50) 10 75.

AB. Eriksson & Olsson; Stockholmsvägen 59, Enske; t. Enske 10 50, Enske 7 96 (endast inom Brännkyrka och Bromma).

AB. Fahnehjelm & C:o; Luntmakaregatan 14, C.; t. (10)0 2 25, (10)0 2 38.

AB. M. Færdén; Kungstensgatan 10, Va.; t. N. (2)3 18 80.

AB. Gas, vatten och värme; Oxtorgsgatan 7, C.; t. »Gas, vatten och värme».

AB. Carl Hansson; Torsgatan 21, Va.; t. (3)8 55 07, V. (30) 58 11.

AB. Installationsfirman Sel; Sibyllegatan 49, Ö.; t. (6)7 34 20, (6)7 34 21, (6)7 34 25, Ö. (60) 73 18.

AB. Installatör; Norrlandsgatan 9, C.; t. N. (2)3 24 55.

AB. J. A. Jonsson, Rörledningsfirma; Ramviksvägen 208, Stureby; t. Stureby 73 (endast inom Brännkyrka och Bromma).

AB. J. M. Lundholm; Hornsgatan 40, Sö.; t. N. (2)3 25 10.

AB. Knut Lundquist; Luntmakaregatan 27, C.; t. N. (2)3 22 15.

AB. P. Naumburg & C:o; Norrlandsgatan 24, C.; t. N. (2)3 20 30.

AB. A. Rundquist & C:o; Jakobsbergsgatan 23, C.; t. N. (2)3 18 35.

AB. Sandholm & C:o; Regeringsgatan 56, C.; t. N. (2)3 27 55.

AB. Axel Sjögren & C:o; Möstersamuelsgatan 34, C.; t. »Axel Sjögren & C:o».

AB. P. A. Sjögren; Möstersamuelsgatan 16, C.; t. »P. A. Sjögren».

Ahlsien & C:o; S:t Eriksgatan 31, C.; t. K. (50) 77 93.

Ahxner, Harald; Riddaregatan 40, Ö.; t. N. (2)3 24 15.

Andersson & Årleman; Drottninggatan 83, C.; t. (1)1 77 45.

Berggrens rörledningsaffär; Sibyllegatan 41, Ö.; t. (6)7 09 80, N. (20) 42 20.

Bergström, A. W.; Storsvägen 44, Mälarhöjden; t. Mälarhöjden 2 10 (endast inom Mälarhöjden).

Björnberg, C. J.; Tegnérsgatan 17, Va.; t. (10) 92 51, (10) 92 53.

Bromma rör; Svedjevägen 18, Äppelviken; t. Äppelviken 1 56, Äppelviken 16 76 (endast inom Bromma och Brännkyrka).

Brännkyrka rörlednings-ab.; Slättgårdsvägen 17, Mälarhöjden; t. Mälarhöjden 3 53 (endast inom Mälarhöjden och Stureby).

Bröderna Liljebliads rörledningsaffär; Folkungagatan 94, Sö.; t. S. (40)0 3 88, S. (4)1 23 69.

Carlsson, S. J., & C:o; Stora Katrineberg 24, Liljeholmen; t. Liljeholmen 1 05 (endast inom Brännkyrka och Bromma).

Centrala rörlednings-ab.; Sjölagårdsgatan 10, St.; t. N. (2) 1 52 10, N. (2) 1 89 10.

Dahlgren, G. N.; Skogsvägen 43, Enskede; t. Enskede 18 33 (endast inom Brännkyrka och Bromma).

Fackföreningarnas byggnadsproduktion, förening u. p. a.; Barnhusgatan 20, C.; t. N. (2) 3 20 35.

Hammarsten, W. A., & Son; Karlshov, Örby, Älv-sjö; t. Örby 58 (endast inom Brännkyrka).

Hellman & Son; Varvsgatan 10 A, Sö.; t. S. (4) 3 11 57.

Johansson, J. A.; Nyodlingsvägen 26, Ålsten; t. Ålsten 5 97 (endast inom Bromma).

Johansson, J. L., & C:o; Birgerjarlsgatan 108, Va.; t. N. (2) 3 17 50.

Jonsson, A. K.; Kristinebergsvägen 14 D, C.; t. K. (5) 3 39 60 (endast inom Brännkyrka).

Jurell, R., & C:o; Holländaregatan 25, Va.; t. N. (2 00) 36.

Korsners rörlednings-ab.; Rådmansgatan 59, Va.; t. V. (3) 1 42 90, V. (3) 1 42 95.

Lindéns rörlednings-ab.; Kungsgatan 73, C.; t. K. (5) 3 22 42, K. (50) 35 28.

Ljunghberg, J. A., & C:o; Sjölagårdsgatan 9, St.; t. (10) 2 62, N. (20) 27 19.

Lundqvist, J., & C:o; Döbelnsgatan 54, Va.; t. V. (30) 0 1 77, V. (30) 35 19.

Norhagen, Alfred; Storgatan 41, Ö.; t. (6) 7 41 60, (6) 7 41 67.

Norrmalms rörledningsaffär; Vidargatan 9, Va.; t. V. (30) 72 23.

Pehrson, K.; Klyftvägen 18, Kungsholms villa-stad; t. Ulvsunda 1 45 (endast inom Bromma).

Rörlednings-ab. Montör; Rensgatan 5, Va.; t. N. (2) 3 06 40.

Rörlednings- och installations-ab. S. J. F.; Kungs-holmsgatan 65, C.; t. K. (50) 46 98, K. (50) 79 88.

Skattman, Knut; Tomtebogatan 32, Va.; t. V. (3) 1 24 79.

Widebergs, Sven, efterträdare, K. Elmén; Idun-gatan 4, Va.; t. (3) 8 42 06.

Värmelednings-ab. Calor; Arbetaregatan 32, C.; t. N. (2) 3 18 25.

Värme- & Sanitetskompaniet; Nybrogatan 73, Ö.; t. (6) 7 56 85, Ö. (60) 20 80.

Ålstens rörledningsaffär; Nockebyvägen 25, Ål-sten; t. Ålsten 9 87 (endast inom Bromma).

samt direktörskontor, vilket haft till uppgift att handlägga vissa för verken gemensamma an-gelägenheter. Med den storlek verken sedermera fick, befanns emellertid denna gemensamhet i organisationen mindre fördelaktig. I anledning härav genomfördes fr. o. m. år 1928 en uppdel-ning av huvuddelen av direktörskontorets arbets-uppgifter och personal på de båda verken.

Direktör

(20,000 kr.).

Dahlander, R. (förordn. t. o. m. % 1935); mot-tagningstid: 14—15, lördagar och dag före helgdag 13—13,30.

Aktuarie

(tilläggsarvode 900 kr.).

Lindqvist, C. E. O., bokhållare (18).

Gasverket.

Torsgatan 22, Va. (postgirokonto nr 60); t. »gasverket»; expeditionstid: 9—17, lör-dagar och dag före helgdag 9—14. Be-träffande koks försäljningens och Värta-gasverkets adresser och telefoner m. m. se nedan.

Den första förordningen om allmän gatulyshållning i Stockholm utfärdades år 1749. Enligt denna ålåg lyshållningsskyldigheten husägarna. På 1820-talet väcktes det första förslaget om anläggande av gasverk i huvudstaden, men förslaget strandade på husägarnas oenighet.

Först år 1846 enades de olika församlingarnas husägare om lämpligheten av att göra gatubelysningen till en för hela staden gemensam angelägenhet. Något formligt beslut därom fattades likväl icke förrän den 9 oktober 1850, då beslutande-rätten hade övergått till sockenstämmonämnden. Denna beslöt samtidigt, att gasbelysning skulle införas i huvudstaden. Belysningen överlät staden på vissa koncessionsvillkor tills vidare på det år 1852 bildade gaslysningsaktiebolaget, som år 1853 anlade det första gasverket i Stock-holm, Klaragasverket. Den 18 december 1853 tändes gasen första gången i Stockholm. I januari året därpå var gasbelysningen in-förd i Klara, Jakobs och Storkyrkans försam-lingar. Det dröjde därefter till hösten 1860, innan gasbelysningen utsträcktes till stadens övriga församlingar. Tio år därefter hade en utvidgning av gasverket blivit en nödvändighet. Stockholms stad hade bland de nämnda konces-sionsvillkoren förbehållit sig rätt att efter trettio års förlopp inlösa gasverket, och stadsfullmäktige beslöt nu att begagna denna rätt. Vid kon-cessionstidens utgång den 1 juni 1884 övergick till följd härav gasverket i stadens ägo, och gasstillverkningen började med sägda dag att drivas för stadens räkning. Genom utvidg-ningsarbeten, som i det närmaste voro färdi-ga hösten 1885, ökades det inlösta gasverket

Gas- och elektricitetsverken.

Direktörskontoret.

(Gemensamt för båda verken.)

Torsgatan 22, Va.; t. »gasverket»; ex-peditionstid: 9—17, lördagar och dag före helgdag 9—14.

Alltsedan år 1909 har vid gas- och elektri-citetsverken funnits ett för båda verken gemen-

IV.

(Klaragasverket) till dubbla storleken. När tidpunkten för gasverkets ytterligare utvidgning var inne, beslöts att anlägga ett nytt gasverk. Plats för det nya gasverket erhöles i dåvarande Hjorthagen inom norra Djurgården med strand vid Lilla Värtan, varjämte besittningsrätten till lägenheterna Mariedal och Ropsten förvärfvades för vinnande av ökat strandutrymme. Planen till det nya verket, Värtagasverket, uppgjordes med hänsyn till såväl Klaragasverkets framtida nedläggande som behovet av utvidgning under de närmaste 20 å 25 åren. Byggnadsarbetena togo sin början 1890 och fortgingo till hösten 1893, då anläggningen började tagas i användning och för första gången tillförde staden gas. I enlighet med av stadsfullmäktige fattade beslut har Värtagasverket sedermera avsevärt utvidgats och moderniserats. Gasen tillverkas numera i kammarugnar, vilka som biprodukt giva en för värmeledningar särskilt lämplig koks. På hösten 1919 inställdes driften vid Klaragasverket; verket nedlades definitivt hösten 1922. — En större administrationsbyggnad, som uppförts vid Torsgatan, togs i bruk år 1906.

Reglemente m. m. Reglemente för begagnande av gas från Stockholms gasverk, antaget av stadsfullmäktige den 16 dec. 1912, med ändringar den 10 nov. 1924 och 3 dec. 1928. Taxa för gas, levererad från Stockholms gasverk, antagen av stadsfullmäktige den 19 dec. 1923, med ändringar den 20 dec. 1927, 18 juni 1928 och 18 dec. 1929; enligt denna taxa utgör gaspriset f. n. 10 öre per kbm. (med rabatt för större förbrukning). Stadsfullmäktige hava fastställt bestämmelser rörande leverans av gas till Sundbyberg (d. 29 april 1912), till Råsunda (d. 16 juni 1913), till Nya Hagalund (d. 29 juni 1914) och till Huvudsta (d. 20 juni 1929). Stadsfullmäktige hava därjämte bemyndigat industriverksstyrelsen att besluta om leverans av gas till enstaka anläggningar utom staden.

Stat år 1931. Utgifter: 13,746,000 kr. (därav att täckas med lånemedel 1,776,000 kr.); inkomster: 13,370,000 kr.

Överingenjör (27).

Hultman, G. H. (förordn. t. o. m. ³¹/_s 1935); mottagningstid: 14—15, lördagar och dag före helgdag 13—13,30.

Kontorschef (21).

Tegnér, U. W.; mottagningstid: 14—15, lördagar och dag före helgdag 13—13,30.

Bokföringskontoret.

Förste bokförare (18).

Widfond, S. A., kamrerare.

Bokhållare.

En vakant (17); Alsén, J. A. H. (15), tf. bokhållare (17), Hultström, F. G. (15); Nord, I. C. W. (13).

En extra bokhållare (3,300 kr.).

Kassakontoret.

Kassör (18)

(nuv. inneh. åtnjuter arlön. enl. 19:e lönegruppen).

Roggen, H. A., förste kassör.

Bokhållare.

Svensson, N. G. A. (17); Sabel, G. E. (13).

Ett *kassabiträde* (3,060 kr.), två *pollett-räknare* (3,060—1,620 kr.).

Kansliet.

Korrespondensavdelningen.

Bokhållare.

Larsson, C. J. (17), korrespondent; Lundberg, N. S. (13).

Fyra *stenografer* (7) (därav en vakant), ett *kontorsbiträde* (5), tre *extra kontorsbiträden* (2,340—1,980 kr.).

Registraturen.

Bokhållare.

Forssell, K. G. (15); Schwartz, T. G. (13).

En *kontorsskrivare* (11).

Förste vaktmästare (7).

Johansson, F. A. O.

En *vaktmästare* (6), tjl., en *extra vaktmästare* (2,460 kr.), fyra *expeditionsvakter*.

Koksförsäljningen.

Torsgatan 4, 4 tr., Va. (postgirokonto nr 60); t. »gasverkets koksförsäljning»; expeditionstid: 9—17, lördagar och dag före helgdag 9—14.

Kamrerare (19)

(personligt lönetillägg 2,000 kr.).

Bengtsson, J. E. Y.; träffas säkrast 14—15, lördagar och dag före helgdag 13—13,30.

Bokhållare (17).

Carell, S. T.

Bokhållare och kassör (15).

Morén, O. W.

Bokhållare.

Håkansson, G. H. (15); Lindvall, J. V. A. (13).

En *eldningskonsulent* (5,400 kr.), en *extra bokhållare* (4,500 kr.), tre *extra kontorsbiträden* (2,100—1,680 kr.), tre *expeditionsvakter*.

Värtagasverket.

Värtan; t. (6) 7 11 82, (6) 7 29 51, (6) 7 29 86, N. (20) 74 26, N. (20) 82 48; expeditionstid: 8,30—16,30, lördagar och dag före helgdag 8,30—13,30.

Förste ingenjör för driften (24)
(n. u. inneh. kvarstår å 1911 års lönestat: grupp 17, konjunkturtillägg 2,000 kr., bostad, värme, lyse och planteringsland).

Morén, K. E.; mottagningstid: 14—15, lördagar och dag före helgdag 13—13,30.

Gastillverkningsavdelningen.*Driftchef (22).*

Lidberg, K. S.

Förste gasmästare (17).

Ekman, O. G.

Tre gasmästare (15), en verkmästare (15).

Koksavdelningen,*Ingenjör för driften (20)*

(n. u. inneh. kvarstår å 1911 års lönestat: grupp 14, konjunkturtillägg 2,000 kr., bostad, värme, lyse och planteringsland).

Dahlin, O. B.

Förste verkmästare (17).

Ström, G. A.

En verkmästare (15).

Biproduktsavdelningen.*Ingenjör för driften (20).*

Jeanson, K. B. H.

Förste verkmästare (17).

Sjölund, K. J.

Verkstadsavdelningen.*Ingenjör för driften (20)*

(n. u. inneh. kvarstår å 1911 års lönestat: grupp 14, konjunkturtillägg 2,000 kr., bostad, värme, lyse och planteringsland).

Fredriksson, V. J. V.

Förste verkmästare (17).

Danielsson, S. E.

En verkmästare (15).

Byråavdelningen.*Byråingenjör (22).*

Molin, A. G.

En extra ingenjör (4,800 kr.), två extra konstruktörer (5,100—4,500 kr.), två extra ritare (4,500—3,240 kr.), ett extra ritbiträde (2,520 kr.).

Nybyggnadsavdelningen.*Arbetschef*

(9,600 kr.).

Svanberg, K. G. V.

En extra ingenjör (4,500 kr.), en extra kontrollant (6,000 kr. utan rörligt tillägg), en extra ritare (4,200 kr. utan rörligt tillägg).

Laboratoriet.*Laboratorieföreståndare (19).*

Qvarfort, S. G.

En extra ingenjör (4,200 kr.), tre extra kemister och laboranter (5,100—3,900 kr.), en laboratorievakt.

Bokföringsavdelningen.*Kamrerare (19).*

Malmberg, E. K. G.

Bokhållare.

Idholm, K. G. (17); Gihl, C. I. E., Jaensson, K. B., Törngren, B. T. O. (15); Sköld, E. E. E., Andersson, V. G., Rehnberg, A. O., Johnsson, J. A. G. (13).

En kontorsskrivare (11), en extra bokhållare (4,500 kr.), ett kontorsbiträde (5), två expeditionsvakter.

Förrådskontoret.*Förrådsförvaltare (18).*

Bergstrand, K. H.

Bokhållare.

Eklöf, E. A. (17); Strandberg, K. W. (15); Ericson, H. T. S. (13).

En förrådsmästare (13).

Dessutom vid Värtagasverket: sju förmän (12), nio förmän (11), fem förmän (10), tre förrådsvakter (6) och sex portvakter (6) samt 331 arbetare (vid 1931 års början).

Distributionens första avdelning.*Förste ingenjör (24).*

Hybbinette, N. F.; mottagningstid: 14—15, lördagar och helgdagsaftnar 13—13,30.

Rörnäts- och gatubelysningsavdelningen.*Ingenjör (19).*

Vakant.

En extra ingenjör (4,500 kr.).

IV.

Förste verkställare (17).

Larsson, E. J.

Två verkställare (15).

Föreståndare för kartbyrå (15).

Stenberg, N. G.

Tre extra kartritare (4,800—2,340 kr.).

Mätare- och kontrollavdelningen.

Ingenjörer.

Larsson, J. V. (20); Schylow, T. E., Stenberg, C. F. L. (18).

En extra ingenjör (4,200 kr.).

Verkmästare (15).

Edlund, E. K.

Bokhållare (13).

Nilsson, G. D.

Två extra bokhållare (3,060—2,100 kr.),
ett extra kontorsbiträde (1,980 kr.).

Bokföringsavdelningen.

Bokhållare.

Ahrfelt, K. H. (17); Harlén, C. G. (13).

En kontorsskrivare (7).

Förrådskontoret.

Förrådsförvaltare (18).

Rossing, C. A. E.

Bokhållare.

Bergschöld, F. E. (17); Nyström, J. D. (15);
Fredrikson, E. G., Samuelson, K. A. W., Berg,
I. J. (13).

En förrådsförvaltare (13).

Uppbördsavdelningen.

Uppbördschef (19).

Sirfeldt, C. A.

Bokhållare (17).

Jörne, T. (räkningskontoret); Ekstrand, G. M.
(avläsning och inkassering); Schönkhult, S. I.
M. (expedition).

Bokhållare.

Fröding, V. K. H., Jönsson, E. W., Carlsson, S. V.
(15); Keyser, F. R., Johannisson, G. V., Fager-
ström, J. V., Widegren, E. M., Halling, G. K.,
Anderson, A. G. (13).

Två extra bokhållare (3,300 kr.), *två*
kontorsskrivare (9), *fyra kontorsskrivare*
(7), *fyra kontorsbiträden* (5), *nio extra kon-*
torsbiträden (2,340—1,680 kr.).

Distributionens andra avdelning.

Förste ingenjör (24).

Vakant, t.j.f. Danielson, A. (se nedan).

Byrå för tekniska utredningar.

Byråingenjör (22).

Danielson, A., t.j. (se ovan), t.j.f. Cederström,
E. B. (se nedan).

Extra byråingenjör

(7,920 kr.).

Wennerbärg, P. A.

Två extra konstruktörer (5,400 kr.), *två*
extra ritare (3,900—3,600 kr.), *en extra la-*
borant (3,600 kr.).

Provköket.

Torsgatan 26, Va.

Hemkonsulenter

(3,300 kr.).

Frisk, Margit M. L.; Andersson, f. Jönsson,
Elina V.

Installations-, ackvisions- och verk-
stadsavdelningen.

Ingenjör (20)

(nuv. inneh. kvarstår å 1911 års lönestat: grupp
14, konjunkturtillägg 2,000 kr., bostad, värme
och lyse).

Cederström, E. B., t.j. (se ovan).

Extra ingenjör för ackquisition

(7,920 kr.).

Holmgren, G. M.

Förste verkställare (17).

Karlsson, K. L.; Södergård, E. E. E.

Bokhållare.

Gillstedt, A. H. (17); Ceder, O. V. (13).

En extra bokhållare (2,820 kr.), *ett kon-*
torsbiträde (5).

Norra utställningen.

Kungsgatan 54, C.; t. »gasverket»; utställ-
ningen hålles öppen 9—17.

Föreståndare

(6,000 kr.).

Magnusson, C. O., uppbördsförman (12) (se
nedan).

Södra utställningen.

Västra Slussgatan, Sö.; t. »gasverket»;
utställningen hålles öppen 9—17.

Föreståndare

(3,900 kr.).

Pettersson, E. G. E.

Tre uppbördsförmän (12) (därav en t.j.
och förordn. som föreståndare vid gasverkets
norra utställning), *fyra centraluppbördsförmän*
(11), *fyrtio uppbördsförmän* (10) (därav åtta
vakanta), *elva extra uppbördsförmän* (3,900—
2,160 kr.), *två förmän* (11), *sex förmän* (10),
tre förmän (9), *två extra förmän* (4,140—

3,900 kr.), en värmeledningsskötare och reparatör (7), två automobilförare (7), två förrädsvakter (6), en klockvakt (5), tre portvakter (5), tre extra kontorsbiträden och telefonister (2,820—1,680 kr.), sju expeditionsvakter samt 242 arbetare (vid 1931 års början).

Elektricitetsverket.

Tulegatan 13 (postadress: Stockholm 19; postgirokonton nr 80); t. »elektricitetsverket»; expeditionstid: 9—17, lördagar och dag före helgdag 9—14.

På grund av motion, väckt 1887 inom stadsfullmäktige, framlade gasverksstyrelsen i oktober 1889 förslag till anläggning av ett elektricitetsverk för större delen av Normalm, avsett till en början för endast 10,000 lampor, men för en framtida utvidgning till 30,000 lampor. Detta förslag antogs av stadsfullmäktige den 1 december 1889. Sedan tomten nr 6 i kv. Hästen (Regeringsgatan 38) blivit inköpt, anslago stadsfullmäktige den 19 december 1890 medel för anläggningens utförande. Den 1 september 1892 öppnades Brunkebergverket — såsom stationen kallades — officiellt, och voro då 1,024 glödlampor inkopplade. Verket utvidgades sedermera väsentligt i mån av behov. Under åren 1911—1912 borttogos ångmaskinerna och ombyggdes verket till enbart understation.¹⁾

Den 1 juni 1900 biföll stadsfullmäktige gasverksstyrelsens hemställan att, på det att hela staden måtte kunna förses med elektrisk ström för lyse och kraft, låta utföra ett ångkraftverk i Hjorthagen — den blivande elektriska huvudstationen vid Värtan — med därtill hörande understationer och ledningsnät.

Det nya elektricitetsverket vid Värtan med dess understationer i staden blev i det närmaste fullbordat till sin första utbyggnad under år 1903 och började sin verksamhet den 30 september samma år, då ström för första gången levererades från Tulestationen. Kronobergsstationen började sin verksamhet den 14 oktober s. å. och Katarinastationen den 3 november s. å. Till Brunkebergverket levererades ström från Värtaverket första gången den 28 november s. å. Djurgårdsstationen färdigbyggdes 1906, Enskedestationen 1911, Nybohovsstationen och Lillsjöstationen 1914, Öster-

malmsstationen 1925, Högalidsstationen 1926, Ålstensstationen 1929 samt Örbystationen, Hammarbystationen och stationen vid Riddarhustorget 1930 (de fyra sistnämnda äro helautomatiska). Värtaelektricitetsverket, som år 1903 hade en maskineffekt av 3,000 kW, har sedan dess successivt utvidgats, så att maskineffekten vid 1930 års slut var c:a 70,000 kW.

I enlighet med av stadsfullmäktige den 20 febr. 1928 fattat principbeslut hava under de senaste åren åtgärder vidtagits för successiv övergång inom vissa delar av staden från likström till växelström såsom form för distribution av den elektriska energien. Vid innevarande års ingång var sålunda växelströmsdistribution införd inom större delen av Brännkyrka och Bromma ävensom inom vissa nybebyggda områden och större affärshus inom den inre staden. För transformeringen till växelström hava inom olika delar av staden anordnats inalles 42 transformatorstationer och kiosker samt 11 stolptransformatorer.

Under år 1905 inköptes från Söderfors aktiebolag ett flertal forsar i Dalälven till ett pris av c:a 1,150,000 kr. för en blivande vattenkraftstation, benämnd Untraverket. Genom senare kompletteringsköp har kostnaden för fallens förvärvande stigit till 1,535,000 kr. Arbetet med verkets utbyggnad påbörjades 1912, och den 23 december 1918 levererades för första gången energi från Untra till Stockholm. År 1921 avslutades hela utbyggnaden. Untraverket kan nu med sina fyra turbiner å 7,500 kW av Dalälvens vattenkraft uttaga 30,000 kW för överförande till Stockholm. Kostnaden för anläggningen i dess helhet har uppgått till c:a 27,5 milj. kr.

Av ekonomiska och andra skäl har det visat sig lämpligt att basera elektricitetsverkets produktion av energi på kombination av ångkraft och vattenkraft på sådant sätt, att vattenkraften i huvudsak tillgodoser bottenbelastningen, under det att ångkraften utgör komplement och tjänar som reserv vid vattenbrist eller driftavbrott. Erfarenheten har ådagalagt, att det i regel är ekonomiskt förmånligast att använda vattenkraft till en effekt motsvarande cirka hälften av verkets hela maximibelastning.

På grund av det under senare tid alltmer ökade behovet av elektrisk energi för olika ändamål har det visat sig, att Untraverket inom relativt få år ej längre torde kunna tillgodose Stockholms hela behov av vattenkraft i enlighet med ovan angivna princip angående den lämpligaste proportionen mellan ångkraft och vattenkraft. Det har därför blivit nödvändigt att vidtaga ytterligare åtgärder för att tillförsäkra staden möjlighet att fylla dess framtida behov av vattenkraft. I detta syfte beslöt stadsfullmäktige den 29 mars 1920 att inköpa aktierna i aktiebolaget Svarthålsforsen och förvärfvade därmed äganderätten till större delen (72 å 80 %) av den i Indalsälven belägna Svart-

¹⁾ Stadsfullmäktige hava genom den 20 febr. 1928 godkända avtal dels försält den för Brunkebergstationen f. n. i anspråk tagna fastigheten (kv. Hästen nr 6) (med tillträde för köparen den 1 okt. 1931), dels förvärvat tvenne närläggna fastigheter (kv. Torsken nr 14 och 20), vilka tagits i anspråk för uppförande av en ny och utvidgad understation i den gamlas ställe. Den nya stationen beräknas bliva färdig under år 1931.

IV. hälsforsen för en kostnad av omkring 1,350,000 kr. Fullt utbyggd och efter vissa sjöregleringar beräknas Svarthälsforsen kunna lämna 45,000 kW.

På grund av ändrade konjunkturförhållanden har emellertid Svarthälsforsens utbyggande måst uppskjutas till en senare tidpunkt. För att täcka det hastigt växande behovet av elektrisk energi beslöt stadsfullmäktige år 1926 i stället att tillsammans med Sandvikens jernverksaktiebolag utbygga den nedanför Untraverket i Dalälven belägna Lanforsen. För detta ändamål bildades s. å. ett bolag, Lanforsens kraftaktiebolag, i vilket Stockholms stad ingått som delägare med $\frac{2}{3}$ och Sandvikens jernverksaktiebolag med $\frac{1}{3}$ av aktiekapitalet. Stockholms stad har i anslutning här till i det sålunda bildade bolaget tecknat aktier för 3,000,000 kr. och har dessutom förbundit sig att tillsammans med Sandvikens jernverksaktiebolag teckna borgen intill ett belopp av 11,800,000 kr. för de lån, som av Lanforsens kraftaktiebolag behöva upptagas för kraftanläggningens utförande. Fallet är avsett att utbyggas successivt; elektricitetsverket beräknas efter första utbyggnaden där kunna erhålla 8,800 kW samt, när fallet är fullt utbyggt, 22,800 kW. Första utbyggnaden beräknas bli färdig år 1931; dock kunde leverans av elektrisk energi till Stockholm i viss utsträckning påbörjas redan i juli 1930.

Med hänsyn till den fortsatta stegringen av förbrukningen av elektrisk energi beslöt stadsfullmäktige den 18 febr. 1929 att för ett belopp av 1,260,000 kr. inköpa 60 aktier i Krångede aktiebolag, varigenom staden förvärfvade delägar rätt med $\frac{6}{10}$ i Krångedefallen, de mest betydande fallen i Indalsälven. Övriga delägare i nämnda bolag äro vissa industriföretag i mellersta Sverige. Efter en första utbyggnad av fallen beräknas å staden ankommande andel av den producerade energimängden komma att uppgå till c:a 10,000 kW och vid fullständig utbyggnad till omkring dubbelt så mycket. Sedan å bolagsstämma med Krångede aktiebolag beslut fattats om ökning av aktiekapitalet i och för igångsättande av fallens utbyggande, beslöt stadsfullmäktige den 23 febr. 1931 att anvisa 2,040,000 kr. till tecknande av på staden fallande andel av de nya aktierna. Leverans av elektrisk energi från Krångede beräknas kunna påbörjas år 1935.

Genom delägarskapet i Krångede aktiebolag har staden vidare tillförsäkrats viss rätt att å den för bolagets intressenter gemensamma kraftledningen överföra kraft söderut även från Svart-hälsforsen, när detta fall kan bli utbyggt.

Distributionen av elektrisk energi ombesörjes i regel direkt av elektricitetsverket, men beträffande Brännkyrka och Enskede församlingar (utom Liljeholmen och de kommunala stadsplaneområdena) samt vissa angränsande delar av Nacka församling handhaves distributionen av den av elektricitetsverket levererade elektriska

energien av ett särskilt av konsumenterna under stadens medverkan bildat aktiebolag, Brännkyrka elektriska distributionsaktiebolag. Detta bolag, som bildades år 1919, har ett aktiekapital av c:a 700,000 kr., varav staden tecknat 440,000 kr.

Beträffande formerna för stadens representation i ovan omnämnda aktiebolag (jfr sid. 316) må nämnas, att staden i ab. Svarthälsforsen och Brännkyrka elektriska distributionsaktiebolag representeras av industriverksstyrelsen, som äger att å resp. bolagsstämmor rösta för stadens aktier ävensom utöva övriga på aktieinnehavet grundade befogenheter. I Lanforsens kraftaktiebolag och Krångede aktiebolag tillkomma däremot nämnda befogenheter drätselnämnden, ehuru med den inskränkningen, att nämnden vid utseende av stadens representanter i styrelsen för Lanforsens kraftaktiebolag är bunden av bolagsordningens föreskrift, att ordföranden i industriverksstyrelsen, direktören för gas- och elektricitetsverket och en av överingenjörerna vid elektricitetsverket skola vara självskrivna ledamöter, samt förste ingenjören för elektricitetsverkets drift självskrivnen suppleant i bolagets styrelse, ävensom att de övriga ledamöter och suppleanter i bolagets styrelse, som staden äger rätt att utse, skola utses bland industriverksstyrelsens ledamöter och suppleanter.

I egenskap av ägare till Untraverket bemyndigade stadsfullmäktige år 1916 styrelsen för gas- och elektricitetsverket att ingå som medlem i Dalälvens regleringsförening u. p. a., som utgör en sammanslutning av ägare till vattenfall i Dalälvens flodsystem och har till ändamål att till gemensam nytta för medlemmarna reglera vattenframrinningen i Dalälven och dess tillflöden. Såsom bidrag till av föreningen beslutade regleringsföretag har staden intill år 1931 beviljat sammanlagt 1,170,000 kr.¹⁾ Med hänsyn till stadens äganderätt till större delen av Svart-hälsforsen (se ovan) har industriverksstyrelsen vidare jämlikt av stadsfullmäktige år 1920 lämnat bemyndigande ingått som medlem i Indalsälvens regleringsförening u. p. a., vilken förening — i olikhet mot Dalälvens regleringsförening — ej har till uppgift att själv utföra sjöregleringsarbeten utan endast att vidtaga undersökningar och andra förberedande åtgärder till främjande av vattenregleringsföretag.

Reglemente m. m. Reglemente för begagnande av elektrisk ström från Stockholms elektricitetsverk, antaget av stadsfullmäktige den 16 dec. 1912, med ändringar den 10 nov. 1924 och 3 dec. 1928. Taxa för elektrisk energi, levererad från Stockholms elektricitetsverk, antagen av stadsfullmäktige den 19 dec. 1923, med ändringar den 20 dec. 1927, 19 dec. 1928, 18 dec. 1929 och 17 dec. 1930; enligt denna taxa ut-

¹⁾ Beträffande viss av ny lagstiftning föranledd ändrad organisation av vattenregleringsföretagen i Dalälvens flodsystem se Utl. 1931: nr 103.

gör priset för belysning 25 öre per kWh (med rabatt för större förbrukning) och för motorström en fast grundavgift av 12 kr. per konsument och år samt en förbrukningsavgift av 12 öre per kWh. Stadsfullmäktige hava därjämte be- myndigat industriverkstyrelsen att besluta om leverans av elektrisk energi till enstaka anlägg- ningar utom staden.

Stat år 1931. Utgifter: 22,044,000 kr. (därav att täckas med lånemedel 2,915,000 kr.); in- komster: 22,898,000 kr.

Överingenjörer (27).

Laurell, K. J. (förordn. t. o. m. $\frac{31}{3}$ s 1936), för avdelningarna för drift, produktion och fördel- ning i stora drag av energi med därtill höran- de utvidgnings- och byggnadsarbeten; mot- tagningstid: 14—15, lördagar och dag före helgdag 13—13,30.

Holm, Y. V. (förordn. t. o. m. $\frac{31}{3}$ s 1936), för avdelningarna för distribution, avläsning och uppbörd samt taxor, ackvisition och propa- ganda; mottagningstid: 14—15, lördagar och dag före helgdag 13—13,30.

Kontorschef (21)

(nuv. inneh. åtnjuter avlön. enl. 22:a löne- gruppen).

Kihlström, O.; mottagningstid: 14—15, lördagar och dag före helgdag 13—13,30.

Bokföringskontoret.

Förste bokförare (18).

Edholm, J. A., kamrerare.

Bokhållare.

Bergwall, C. T. (17); Lindström, V. R. A., Fagerell, J. V. W., Nyström, K. T., Eriksson, N. G. J. (15); Guldbrand, S. G., Johanson, G. M., Jacobsson, E. H. (18).

Ett extra kontorsbiträde (1,980 kr.), en expeditionsvakt.

Kassakontoret.

Kassör (18).

Carlsson, A. T.

Bokhållare.

Ullman, P. R. (17); Hellgren, H. M. (18).

Ett kontorsbiträde (5), en expeditionsvakt.

Kansliet.

Bokhållare (18).

Gustafsson, K. F., kansliföreståndare.

Bokhållare.

Alsén, E. D. J. (15); Pettersson, E. H., Gilljam, E. W. (13).

En kontorsskrivare (9), tre stenografer (7), två kontorsbiträden (5), nio extra ste-

nografer, kontorsbiträden och telefonister (2,100—1,500 kr.), ett extra biträde (2,100 kr.), sex expeditionsvakter.

Driften.

Förste ingenjör (24).

Richson, E. H.; mottagningstid: 14—15, lördag- gar och dag före helgdag 13—13,30.

Extra ingenjör

(med partiell tjänstgöring; för vissa utrednings- arbeten rörande vattenkraftsfrågor m. m.) (4,000 kr.).

Sundelin, C. H. J.

Driftchef vid understationerna (22).

Andreason, E. M.

Ingenjör (20).

Dahl, A. M.

Extra ingenjörer

(7,200—4,200 kr.).

Ryman, E. S.; Berg, O. T.; Edblad, S. O.

Fyra extra konstruktörer (6,000—5,100 kr.), sex extra ritare (3,900—3,600 kr.), ett extra ritbiträde (1,500 kr.).

Förste verkmästare (17).

Nilsson, K. E.

Sex verkmästare (15).

Untraverket.

Postadress: Orrskog; t. Tierp 57.

Driftchef (22).

Hollstein, J. A. G.

Förste verkmästare (17).

Hammarlund, K. A.

Övermaskinist (17).

Hedling, K. K., tjl. (tjänstgör vid Lanforsens kraftaktiebolag, Älvkarleö).

Bokhållare.

Blom, E. H. (17); Schenström, G. F. (13).

En extra förman (4,440 kr.), ett extra verkmästarebiträde (3,480 kr.), en expedi- tionsvakt.

Värtaverket.

Värtan; kontoret: t. (6) 7 44 23, (6) 7 44 24; maskinrummet: t. (6) 7 44 47.

Driftchef (22).

Lindblad, B. E.

Ingenjör (20)

(nuv. inneh. kvarstår å 1911 års lönestat: grupp 14, konjunkturtillägg 1,000 kr., bostad, värme lyse och planteringsland).

Holmberg, K. R.

IV.

Extra ingenjörer (7,920—5,400 kr.).

Larsson, K. E.; Gustavsson, F. H.; Svedblad, P. T.

Övermaskinist (17).

Schjörling, Y. G.

Förste verkmästare (17).

Råman, C. A.

Tre biträdande övermaskinister (15), två extra verkmästare (5,400—5,100 kr.).

Bokhållare.

Ström, N. D. (17); Holmgren, K. A., tjl. (se sid. 84) (15); Trotter, J. K., Broström, T. (13).

En extra kontorsskrivare (2,760 kr.); två förmän (12), ett verkmästarebiträde (8), en extra förrädsvakt (3,180 kr.), ett extra verkmästarebiträde (2,880 kr.), en expediti-
onsvakt.

Tulestationen.

Kungstensgatan 23 (postadress: Stockholm 19); t. N. (2) 1 97 57.

Fyra stationsförmän (12).

Brunkebergssationen.

Regeringsgatan 38, C.; t. (10) 37 18.

Fyra stationsförmän (12).

Östermalmsstationen.

Styrmansgatan 48, Ö.; t. (6) 7 60 53.

Fyra stationsförmän (12).

Kronobergsstationen.

Kungsholmsgatan 55—57, C.; t. K. (50) 75 06.

Fyra stationsförmän (12).

Katarinastationen.

Kapellgränd, Sö.; t. S. (4) 1 37 76.

Fyra stationsförmän (12).

Högalidsstationen.

Krukmakaregatan 33, Sö.; t. S. (4) 3 14 57.

Fyra stationsförmän (12).

Djurgårdsstationen.

Djurgården, Ö.; t. N. (20) 48 23.

Tre stationsförmän (10).

Enskedestationen.

Enskede; t. S. (4) 3 34 43.

Tre stationsförmän (10).

Nybohovsstationen (Brännkyrka).

Liljeholmen; t. S. (4) 3 48 90.

Tre stationsförmän (10).

Lillsjöstationen (Bromma).

Lillsjönäs, Ulvsunda; t. N. (20) 0 8 20.

Fyra stationsförmän (10).

Dessutom fyra helautomatiska likriktarestationer, en i *Alsten*, en i *Örby*, en vid *Riddarhustorget* (i gamla rådhuset) och en vid *Hammarbyhamnen*.

Dessutom för driften: tjugusex maskinister (12) (därav sex åtnjuta tilläggsarvode å 240 kr. för tjänstgöring som maskinistförmän samt en är tjl. och förordn. som extra verkmästare och två tjl. för tjänstgöring vid Lanforsens kraftaktiebolag), fem extra maskinister (3,840 kr.), nio elektromaskinistförmän (12) (därav en tjl. och förordn. som extra verkmästare och en tjl. för tjänstgöring vid Lanforsens kraftaktiebolag), två stationsförmän (12) (därav en tjl. och förordn. som konstruktör, tre förmän (12), två förmän (11) (därav en vakant), tre stationsförmän (10), två batteriförmän (10), två förmän (10), fyrtioåttio elektromaskinister (9), två extra elektromaskinister (3,480 kr.) samt 326 arbetare (vid 1931 års början).

Distributionen.

Förste ingenjör (24).

Klingberg, K. Hj.; mottagningstid: 14—15, lördagar och dag före helgdag 13—13,30.

Ingenjör (20).

Lundberg, T.

Ingenjörer (19).

Dalén, G. E. A.; Egnell, E. A.

Extra ingenjörer

(5,400—3,600 kr.).

Wrangel, H. W.; Samuelsson, B. D. N.

Förste verkmästare (17).

Rosenqvist, C. A. B.

En verkmästare (15), fyra extra besiktningsmän (4,800—3,900 kr.), en extra ritare (2,940 kr.), en förmän (10), en extra förmän (3,600 kr.), en extra förmän (3,900 kr. utan rörligt tillägg), ett verkmästarebiträde (8).

Bokhållare (18).

Sundstrand, G. D., kontrollör.

Bokhållare.

Mathson, L. A. W. (17); Grandell, J. G., Wirén, C. G. L., Kristoffersson, J. (15); Holmberg, O. G:son, Wisell, E. B., Lanbert, C. G. L., Karlén, K. H. H., Danielsson, G. L., Nilsson, E. G. (13).

Två extra bokhållare (3,060 kr.), en kontorsskrivare (7), tretton extra kontorsbiträden (2,160—1,500 kr.), ett extra ritbiträde (1,860 kr.), åtta expediti-
onsvakter.

Ledningsnäten.

Förste ingenjör (24).

Vakant.

Ingenjör (20).

Block, J. L.

Ingenjör (19)

(nuv. inneh. kvarstår å 1911 års lönestat: grupp 13, konjunkturtillägg 1,500 kr., bostad, värme och lyse).

Ringström, R. G.

Extra ingenjör

(arbetsledare vid byggandet av Lanforsledningen) (12,000 kr. utan rörligt tillägg).

Hansson, P.

Extra ingenjörer

(6,840—3,600 kr.).

Holmqvist, E. T.; Bergstedt, A. E.; Larsson, K. E.

Förste verkmästare (17)

(personligt lönetillägg 600 kr.).

Ohrling, A. W.

Två *verkmästare* (15) (därav en med personligt lönetillägg 450 kr.), två *extra verkmästare* (5,160—4,800 kr.).

Bokhållare.

Ramberg, J. S. (15); Palmberg, C. G. L. (13).

Två *extra ritare* (4,500 kr.), en *extra kartriterska* (2,280 kr.), fyra *extra ritbiträden* (1,980—1,500 kr.), en *extra kopist* (1,200 kr.), en *expeditionsvakt*.

Dessutom vid ledningsnäten: en *extra schaktmästare* (6,000 kr. utan rörligt tillägg), tre *förmän* (12) (därav en tjl. och förordn. som extra verkmästare), en *förman* (11), två *förmän* (10), två *extra förmän* (4,500—3,900 kr.), ett *verkmästarebiträde* (8), ett *extra verkmästarebiträde* (1,800 kr.) samt 229 *arbetare* (vid 1931 års början).

Byrå för tekniska utredningar.

Byråingenjörer (22).

Widström, A. D.; Erikson, E.

Extra byråingenjör

(8,640 kr.).

Dahlgren, F. A.

En *extra konstruktör* (6,000 kr.), en *extra ritare* (4,200 kr.).

Verkstäderna.

Verkstadsingenjör

(6,600 kr.).

Hogen, K.

Förste verkmästare (17).

Hjältqvist, J. F. E.

Två *verkmästare* (15), en *förman* (12), två *förmän* (11), en *förman* (10), två *extra*

förmän (4,440—3,900 kr.), ett *verkmästarebiträde* (8) (vakant), ett *extra verkmästarebiträde* (3,180 kr.), en *automobilförare* (7), en *extra automobilförare* (3,540 kr.), en *värmeledningsskötare och reparatör* (7), tre *extra portvakter* (3,060 kr.) samt 178 *arbetare* (vid 1931 års början).

Ackvisitionsavdelningen.

Förste ingenjör

(för ackquisition och i samband därmed stående utredningar) (10,800 kr.).

Rahm, C. O.

Extra ingenjörer

(8,640—5,400 kr.).

Carlsson, G.; Welmer, P. G.

Utställning.

Regeringsgatan 38, C.; t. (10) 66 27, N. (20) 10 02; öppen 9—17 (juni—augusti 9—15).

Föreståndare

(6,600 kr.).

Nissar, J. W., förman (se nedan).

Tre *extra biträden* (4,800—1,980 kr.).

Uppbördsavdelningen.

Uppbördschef (19).

Östervall, C. J.; mottagningstid: 14—15, lördagar och dag före helgdag 13—13,30.

Expedition för strömsäkerheter.

Bokhållare.

Österman, G. H. (17); Millstein, O. F. M., Ohlsson, J. A. (13).

En *extra bokhållare* (2,820 kr.), ett *kontorsbiträde* (5), ett *extra kontorsbiträde* (1,980 kr.), en *uppbördsman* (10) och en *extra uppbördsman* (3,420 kr.) (båda för inkassering av depositioner), en *expeditionsvakt*.

Avläsning och inkassering.

Bokhållare.

Ericsson, G. E. (17); Rydberg, W. O., en vakant (15).

En *extra bokhållare* (2,520 kr.), en *mätarekontrollant* (13), sex *förmän* (12) (därav en tjl. och förordn. som föreståndare vid elektricitetsverkets utställning), fyrtiosju *uppbördsmän* (10) (därav en vakant), åtta *extra uppbördsmän* (3,960—2,700 kr.) (därav två förordn. som uppbördsförmän), två *expeditionsvakter*.

Strömbokföring och kontroll.

Bokhållare (18).

Gustafsson, K. G. A., kontrollör.

IV.

Bokhållare.

Wetzdorff, K. E. B. (15); Biriell, E. P. V., Möller, E. O. V., Molin, G. P., Westerlund, G. A. V., O'Konor, K. E., Jonsson, T. A., Lejdström, H. E. C. J., Söderström, S. E., Thörne, O. F., Hülphers, S. F., Mesterton, C. J. (13).

Tre *extra bokhållare* (4,200—2,820 kr.), två *kontorsskrivare* (9), tre *kontorsskrivare* (7), tre *kontorsbiträden* (5), nitton *extra kontorsbiträden* (2,100—1,500 kr.), nio *centraluppbördsmän* (11) (därav en vakant), en *uppbördsman* (10) (tj.) och förordn. som *centraluppbördsman*), fem *expeditionsvakter*.

Räkningsexpedition.

Bokhållare.

Kjellqvist, F. J. H. (17); Löfgren K. R. (13).

Trä *extra bokhållare* (3,060 kr.), ett *kontorsbiträde* (5), tre *extra kontorsbiträden* (1,980—1,860 kr.), tre *uppbördsmän* (10), en *expeditionsvakt*.

Förrådskontoret.

Förrådsförvaltare (19).

Stenrot, J. A. T.; mottagningstid: 14—15, lördagar och dag före helgdag 13—13,30.

Inköp.

Bokhållare.

Svartengren, C. A., förrådsförvaltarens assistent (17); Thunholm, D. N. V. (15); Lagerquist, K. H. (13), tf. bokhållare (15); Allmér, K. G. (13).

Trä *extra bokhållare* (2,820 kr.).

Räkningsgranskning m. m.

Bokhållare (13).

Söderberg, K. S.; Eriksson, E. H.

En *extra bokhållare* (2,520 kr.), ett *kontorsbiträde* (5), en *förman* (12) (transportmästare), ett *extra transportmästarbiträde* (2,880 kr.), ett *extra biträde* (2,100 kr.), två *expeditionsvakter*.

Förråd och bokföring.

Extra ingenjör

(5,400 kr.).

Gustafsson, A. W.

Bokhållare.

Ericsson, K. E. M. (17); Söderlind, R. D., Trotz, G. (15).

En *extra bokhållare* (2,820 kr.).

Huvudförrådet.

Kungstensgatan 23, Va.

En *förrådsmästare* (13), två *förrådsvakter* (6), ett *extra förrådsbiträde* (1,800 kr.), sex *förrådsarbetare*.

Värtaförrådet.

Se Värtaverket.

Untraförrådet.

Se Untraverket.

Husbyggnadsavdelningen.

Arbetschef

(12,000 kr.).

Hansson, A. G.; mottagningstid: 14—15, lördagar och dag före helgdag 13—13,30.

Arkitekt

(8,100 kr.).

de Frumerie, G.

Byråingenjör

(7,920 kr.).

Olsson, G. I.

Byggnadsingenjörer

(7,200—6,840 kr.).

Andersson, G. N.; Barke, K. P.; Eigert, R. E.; Pontén, T. R. E. J. (7,200 kr. utan rörligt tillägg).

Byggmästare

(6,600 kr.).

Hultman, C. V.

Trä *extra verkmästare* (6,800—4,800 kr.), en *extra verkmästare* (6,600 kr. utan rörligt tillägg), sex *extra ritare* (4,800—3,900 kr.), en *extra ritare* (5,100 kr. utan rörligt tillägg), ett *extra verkmästarbiträde* (4,200 kr.) samt 95 *arbetare* (vid 1931 års början).

Belysning av gator och allmänna platser.

Gas- och elektricitetsverken ombesörja belysningen av gator och allmänna platser. Belysningen sker dels med gas, dels med elektricitet och dels med fotogen. Antalet för gatubelysningen avsedda lyktor utgjorde vid 1931 års ingång: gaslyktor 3,883 st., fotogenlyktor 25 st. och elektriska lyktor 13,277 st.

Lykttändarpersonalen ombesörjer gas- och oljebelysningen; den elektriska belysningen, som tändes och släckes medelst automatiska anordningar, skötes av elektricitetsverkets montörer. Staden är indelad i tre lykttändardistrikt, vart och ett med sin förman och 15 å 18 lykttändare (se nedan). Längsta lystiden är den 25 december, då lyktorna tändas kl. 15,45 och släckas kl. 8,30.

Stat år 1931. Gas- och oljebelysningen: Utgifter (förutom gasförbrukning, ränta och amortering): 257,000 kr. Elektricitetsbelysningen: Utgifter (jfr ovan): 380,000 kr.

Avlöningar. Förmän: lönegrupp 9. Lykttändare: 3,504 kr.

Lykttändardistriktet.

1:a distriktet.

Vaktrum: Krukmakaregatan 10, Sö.

Personal: 1 förman och 18 lykttändare.

2:a distriktet.

Vaktrum: Skepparegatan 38, Ö.

Personal: 1 förmän och 15 lykttändare.

3:e distriktet.

Vaktrum: Förutv. Klaragasverket, Vintervägen, C.

Personal: 1 förmän och 16 lykttändare.

Inalles sålunda 3 förmän och 49 lykttändare; dessutom äro anställda 4 sifonpumpare.

Gas- och elektricitetslednings- entreprenörer.

Gasledningsentreprenörer.

Arbete med nyanläggning, utsträckning, förändring eller reparation av till stadens gasverk ansluten gasledning får icke utföras av annan än den, som blivt av industriverksstyrelsen antagen som entreprenör för dylika arbeten.

Reglemente. Bestämmelser rörande entreprenörsrättigheter för gasledningsarbeten i Stockholm med instruktion för antagna entreprenörer, utfärdade av industriverksstyrelsen den 2 maj 1924.

(Firmainnehavarna äro ej i egenskap av entreprenörer upptagna i kommunalkalenderns personalavdelning.)

AB. Beskow & C:o; Högbergsgatan 30 A, Sö.; t. N. (2)3 05 25.

AB. Clausens Gas- och Vattenledningsaffär; Tunnelgatan 16, C.; t. »Clausens».

AB. A. Conilton; Hjarnegatan 6, C.; t. K. (5)3 39 89, K. (50) 10 75.

AB. Eriksson & Olsson; Stockholmsvägen 59, Enskede; t. Enskede 10 50, Enskede 7 96 (endast inom Brännkyrka och Bromma).

AB. Fahnehjelm & C:o; Luntmakaregatan 14, C.; t. (10 0)2 25, (10 0)2 33, (10 0)2 38.

AB. M. Færden; Kungstensgatan 10, Va.; t. N. (2)3 18 30.

AB. Gas, vatten och värme; Oxtorgsgatan 7, C.; t. »Gas, vatten och värme».

AB. Carl Hansson; Torsgatan 21, Va.; t. (3)8 55 07, V. (30) 58 11.

AB. Installationsfirman Sel; Sibyllegatan 49, Ö.; t. Ö. (60) 73 18, (6)7 34 20, (6)7 34 21, (6)7 34 25.

AB. Installatör; Norrlandsgatan 9 C.; t. N. (2)3 24 55.

AB. J. A. Jonsson, Rörledningsfirma; Ramviksvägen 208, Stureby; t. Stureby 73 (endast inom Brännkyrka och Bromma).

AB. J. M. Lundholm; Hornsgatan 40, Sö.; t. N. (2)3 25 10.

AB. Knut Lundquist; Luntmakaregatan 27, C.; t. N. (2)3 22 15.

AB. P. Naumburg & C:o; Norrlandsgatan 24, C.; t. N. (2)3 20 30.

AB. A. Rundquist & C:o; Jakobsbergsgatan 23, C.; t. N. (2)3 18 35.

AB. Sandholm & C:o; Regeringsgatan 56, C.; t. N. (2)3 27 55.

AB. Axel Sjögren & C:o; Mästersamuelsgatan 34, C.; t. »Axel Sjögren & C:o».

AB. P. A. Sjögren; Mästersamuelsgatan 16, C.; t. »P. A. Sjögren».

Ahlsén & C:o; St. Eriksgatan 31, C.; t. K. (50) 77 93.

Ahnér, Harald; Riddaregatan 40, Ö.; t. N. (2)3 24 15.

Andersson & Ärneman; Drottninggatan 88, C.; t. (1)1 77 45.

Berggrens rörledningsaffär; Sibyllegatan 41, Ö.; t. (6)7 09 80, N. (20) 42 20.

Björnberg, C. J.; Tegnérgatan 17, Va.; t. (10) 92 51, (10) 92 53.

Bromma rör; Svedjevägen 18, Äppelviken; t. Äppelviken 156, Äppelviken 16 76 (endast inom Bromma och Brännkyrka).

Bröderna Liljeblads rörledningsaffär; Folkungagatan 94, Sö.; t. S. (40 0)3 88, S. (4)1 23 69.

Carlsson, S. J., & C:o; Stora Katrineberg 24, Liljeholmen; t. Liljeholmen 1 05 (endast inom Brännkyrka och Bromma).

Centrala rörlednings-ab.; Själagårdsgatan 10, St.; t. N. (2)1 52 10, N. (2)1 89 10.

Dahlgrén, G. N.; Skogsvägen 43, Enskede; t. Enskede 18 33 (endast inom Brännkyrka och Bromma).

Fackföreningarnas byggnadsproduktion, förening u. p. a.; Barnhusgatan 20, C.; t. N. (2)3 20 35.

Hagalunds nya installationsfirma; Liljegatan 10 och Södra Långgatan 5, Hagalund; t. Hagalund 2 28, 4 19 (endast inom Solna och Sundbyberg).

Hellman & Son; Varvsgatan 10 A, Sö.; t. S. (4)3 11 57.

Jansson, C. J.; Östervägen 14 A, Råsunda; t. Råsunda 31 (endast inom Råsunda).

Johansson, J. A.; Nyodlingsvägen 26, Ålsten; t. Ålsten 5 97 (endast inom Bromma).

Johansson, J. L., & Co.; Birgerjarlgatan 108, Va.; t. N. (2)3 17 50.

Jurell, R., & C:o; Holländaregatan 25, Va.; t. N. (20 00) 36.

Kjellberg, G. W.; Vegagatan 8, Sundbyberg; t. Sundbyberg 12 51 (endast inom Solna och Sundbyberg).

Korsners rörlednings-ab.; Rådmansgatan 59, Va.; t. V. (3)1 42 90, V. (3)1 42 95.

Lindberg, E. S. K.; Rådmansgatan 73, Va.; t. V. (3)1 43 95; Järvagatan 25, Hagalund (endast inom Solna och Sundbyberg).

Lindéns rörlednings-ab.; Kungsgatan 73, C.; t. K. (5)3 22 42, K. (50) 35 28.

Ljungberg, J. A., & C:o; Själagårdsgatan 9, St.; t. (10 0)2 62, N. (20) 27 19.

Lundqvist, J., & C:o; Döbelnsgatan 54, Va.; t. V. (30 0)1 77, V. (30) 35 19.

Norhagen, Alfred; Storgatan 41, Ö.; t. (6)7 41 60, (6)7 41 67.

Norrmalms rörledningsaffär; Vidargatan 9, Va.; t. V. (30) 72 23.

IV.

Pehrson, K.; Klyftvägen 18, Kungsholms villastad; t. Ulvsunda 145 (endast inom Bromma).
Rörlednings-ab. Montör; Rensgatan 5, Va.; t. N. (2)3 06 40.
Rörlednings- och installations-ab. S. J. F.; Kungsholmsgatan 65, C.; t. K. (50) 46 98, K. (50) 79 88.
Skattman, Knut; Tomtebogatan 32, Va.; t. V. (3) 124 79.
Sundbybergs rörledningsaffär; Götgatan 11, Sundbyberg; t. Sundbyberg 4 40 (endast inom Solna och Sundbyberg).
Wahlgren, G. H.; Järnvägsgatan 86, Sundbyberg; t. Sundbyberg 11 83 (endast inom Solna och Sundbyberg).
Widebergs, Sven, Eftr., K. Elmén; Idungatan 4, Va.; t. (3)8 42 06.
Värmelednings-ab. Calor; Arbetsregatan 32, C.; t. N. (2)3 18 25.
Värme- & Sanitetskompaniet; Nyrogatan 73, Ö.; t. Ö. (60) 20 80, (6)7 56 85.
Ålstens rörledningsaffär; Nockebyvägen 25, Ålsten; t. Ålsten 9 87 (endast inom Bromma).

Elektricitetsverkets installatörer.

Arbete med nyanläggning, utsträckning, förändring eller reparation av till stadens elektricitetsverk anslutna elektriska ledningar och apparater får icke utföras av annan än den, som av industriverksstyrelsen antagits som installatör för dylika arbeten. Installatörer äro av två slag, *entreprenörer* och *installationsmästare*. Entreprenör äger rätt att utföra alla slag av installationsarbeten; installationsmästare däremot endast sådana arbeten av mindre omfattning (jfr nedan).

Reglemente. Bestämmelser rörande installatörsrättigheter för Stockholms elektricitetsverk, antagna av industriverksstyrelsen den 27 febr. 1923, med tillägg den 26 aug. 1927, 27 nov. och 18 dec. 1928 samt 28 febr. 1930.

(Firmainnehavarna äro ej i egenskap av installatörer upptagna i kommunalkalenderns personalavdelning.)

Efter arbetstidens slut kunna fel anmälas å t. (6)7 34 20, K. (50) 79 56, K. (50) 97 77, S. (40) 53 20, S. (4)3 06 43, V. (30) 51 14, V. (30) 88 06, V. (3)1 07 66, V. (3)1 34 24, Ålsten 3 40, Ålsten 11 75.

Entreprenörer.

A. E. G., Elektriska ab., filial i Stockholm; Sveavägen 21, C.; t. »A. E. G.».
Ahlsons elektriska ab.; Birgerjarlsgränd 31, C.; t. N. (2)3 28 85.
Allmänna svenska elektriska ab.; Klarabergsgatan 21, C.; t. »Asen».
Brown-Boveri, Ingenjörbyrå; Drottninggatan 50 —52, C.; t. N. (2)3 29 35 (endast för kvick-silverlikritare).
von Brömssen, Adolph, Ingenjörfirman; Kungsgatan 56, C.; t. (1)1 14 62, (1)1 14 64 (endast för hissar och rörostanläggningar).

Elektromekano; Klara norra kyrkogata 17, C.; t. N. (2)3 08 60.
Fackföreningarnas byggnadsproduktion, förening u. p. a.; Barnhusgatan 20, C.; t. N. (2)3 20 35.
Graham Brothers ab.; Norr Mälarsstrand 34, C.; t. »Graham Brothers».
Heilborns, A., elektriska ab.; Drottninggatan 55, C.; t. (10)00 16, (10)00 17.
IBI, Stockholms elektriska ab.; Ringvägen 129, Sö.; t. S. (40) 31 93.
Installationsfirman Sel, ab.; Sibyllegatan 49, Ö.; t. (6)7 34 20, (6)7 34 21, Ö. (60) 73 18.
Järnhs elektriska ab.; Malmorgsgatan 8, C.; t. N. (2)3 26 60.
Karlssons, Knut E., elektriska installationsbyrå, ab.; Grevatan 29, Ö.; t. (6)7 39 87.
Luth & Rosén, Installationsbyrå; Drottninggatan 10, C.; t. N. (20)0 108, N. (20)0 380, N. (20)0 381.
Löfquists, Hjalmar, elektriska ab.; Birgerjarlsgränd 23, C.; t. N. (2)3 20 00.
Philips, Svenska ab.; Gävlegatan 18, Va.; t. »Philips lampor» (endast för neongasskyltar).
Pojjes & Wettermark, Elektriska bolaget; Regeringsgatan 31, C.; t. (10) 25 07, (10) 25 08, (10) 85 69.
Rhodin, Bernt, ab., Ingenjörfirma; Tunnelgatan 20, C.; t. N. (2)3 16 60.
Ringdahls elektriska ab.; Klevgränd 4 B, Sö.; t. S. (40) 15 16, S. (40) 71 62.
Rudhammar & Co, Elektriska ab.; Kungsgatan 56, C.; t. (1)1 05 34, (1)1 05 36. N. (20) 46 24; filial: Alviksvägen 67, Äppelviken; t. Äppelviken 5 75.
Siemens, Elektriska ab.; Kungsgatan 36, C.; t. »Siemensbolaget».
Sieverts fabriks-ab, Max; Sundbyberg, t. »Sieverts kabelverk», Ålsten 6 20 (endast för jorduppvärming).
Skandia, Elektriska ab.; Tunnelgatan 14, C.; t. N. (2)3 26 30.
Södermalms elektriska byrå, ab.; Hornsgatan 19 B, Sö.; t. S. (40) 39 78, S. (4)3 39 78.
Werdenhoffs elektriska ab.; Biblioteksgatan 9, C.; t. (10) 44 27, (10) 44 28.

Installationsmästare.

Installationsmästare äger rätt att utföra installationsarbete dels å tvåledareanläggningar, dels å sådana treledareanläggningar, vilka endast äro avsedda för enstaka trefasmotorer med kortsluten rotor, allt i enlighet med gällande installationsföreskrifter.

Axlund, K. E.; Vallgatan 7, C.; t. (10) 64 87.
Björk, I. G. L.; Smedslättstorget 55, Äppelviken; t. Äppelviken 13 25.
Blomquist, Anders; Upplandsgatan 22, Va.; t. (3)8 18 47.
Blomqvist, Anton; Svedenborgsgatan 29, Sö.; t. S. (40) 50 37.

Brodowitz, D. J.: Köpmangatan 15, *St.*; t. (1)1 77 88.
Broo, Bele; Fleminggatan 9, *C.*; t. K. (50 0)9 34, K. (50) 38 44.
Ekholm, John; Smålandsgatan 4, *Ö.*; t. *Ö.* (60) 36 62; verkstad: Trädgårdsgatan 4, *St.*; t. (10) 90 65.
Eriksson, E. A.; Folkungagatan 95, *Sö.*; t. S. (4)3 01 54.
Fredriksson, J.; Karlbergsvägen 36, *Va.*; t. (3)8 55 57, N. (20) 62 57.
Gustafsson, G. W.; Vegagatan 3, *Va.*; t. V. (30) 37 71.
Gustafsson, Ivar; Klara norra kyrkogata 5, *C.*; t. N. (2)1 44 13.
Hoffström, Nils; Östermalmsgatan 32, *Ö.*; t. *Ö.* (6)4 01 65; filial: Högbergsgatan 68 B, *Sö.*; t. S. (4)1 65 95.
Hässel, Carl; Benikebrinken 4, *St.*; t. N. (2)1 20 04.
Jansson, K. A.; Roslagsgatan 54, *Va.*; t. V. (3)1 51 44.
Johnson, Gustav; Gåsgränd 4, *St.*; t. (10 0)6 80.
Lennström, E. V.; Stora Nygatan 23, *St.*; t. N. (2)1 65 83, N. (20) 91 60.
Lundberg, K. J. I.; Årstadal 14, Liljeholmen; t. Liljeholmen 2 03.
Lundh, B. H.; Ringvägen 14, *Sö.*; t. S. (4)3 05 39.

Nilsson, P.; Stockholmsvägen 47, Enskede; t. Enskede 1, Enskede 10 93.
Nordgren, E. A.; Östermalmstorg 2, *Ö.*; t. (6)7 36 87, (6)7 41 87.
Nordling, K. G.; Skånegatan 47 (Götgatan 71), *Sö.*; t. S. (40) 35 84.
Parment, Oscar; Sveavägen 49, *Va.*; t. V. (30) 55 44.
du Rietz, Sixten, (firma Anders Skog & Co); Sveavägen 96, *Va.*; t. (3)8 43 51.
Rotenius, C. E.; Fleminggatan 67, *C.*; t. K. (50 0)8 21.
Ryberg, Karl; Tyresövägen 376, Enskede; t. Enskede 6 95.
Råhlén, Seth; Hornsgatan 37, *Sö.*; t. S. (40) 30 32, S. (4)1 34 90; filial: Götgatan 32 A, *Sö.*; t. S. (40) 30 44.
Söderholm, Robert; Thaliavägen 5, Ålsten; t. Ålsten 33.
Törner, Axel; Hornsgatan 14, *Sö.*; t. S. (40) 64 32.
Wennerqvist, A. L. A.; Roslagsgatan 9, *Va.*; t. V. (30) 18 82; filial: Käkbrinken 6, *St.*; t. N. (2)1 69 53.
Örell, E. J.; St Eriksgatan 82, *Va.*; t. V. (30) 88 27, V. (30) 88 73.

Stockholms stads hamnstyrelse och i samband därmed stående institutioner.

Hamnstyrelsen.

Katarinavägen 13 A och Stadsgården 14—16, Sö.; t. »hamnstyrelsen». Styrelsen sammanträder i regel varannan helgfri tisdag kl. 19,30.

I gamla tider fanns i Stockholm en institution, »kommitterade över börs-, bro- och hamnbyggnader», som bl. a. handlade vissa ärenden rörande hamnen (se sid. 59). Dessa kommitterades uppgifter övertogs år 1846 av den då inrättade drätselkommissionen. Under dennas inseende inrättades bl. a. en kajbyggnadsdirektion och en slussplansstyrelse. Efter drätselnämndens inrättande år 1864 handlades frågor rörande stadens hamnväsende av denna nämnd. År 1875 väcktes ett förslag om upprättande av en särskild hamnstyrelse, vilket emellertid avslogs av stadsfullmäktige 1881. I början av år 1898 uppdrog beredningsutskottet åt delegerade att utreda frågan om lämpligaste ordnandet av stadens hamnväsen, antingen genom särskild styrelse eller annorledes. Detta uppdrag ledde till att stadsfullmäktige antog en ändring i instruktionen för handels- och sjöfartsnämnden, varigenom denna nämnd icke blott ålades att avgiva utlåtanden i hamnfrågor, då sådana begärdes, utan även berättigades att på eget initiativ göra framställning i hithörande ämnen, i samband varmed nämnden fick rätt att till-sätta särskilda delegerade för handläggning av hamnärenden (»hamndelegerade»). År 1903 väcktes hos stadsfullmäktige åter motion om upprättande av en särskild hamnstyrelse, vilken motion remitterades till den s. k. omorganisationskommittén, som inkom med förslag i ämnet, varefter fullmäktige den 16 mars 1908 beslöt att inrätta en särskild hamnstyrelse för Stockholm, som med år 1909 trädde i verksamhet.

I samband med ombildningen av den centrala stadsförvaltningen och på grundval av ett av särskilda kommitterade för hamnväsendets organisation utarbetat förslag utfärdades ny instruktion för hamnstyrelsen den 19 mars 1920. Bland de härvid genomförda organisatoriska förändringarna märkes särskilt överförandet av byggnadskontorets hamnavdelning till hamnstyrelsen under benämningen hamnbyggnadsavdelningen samt inrättande av en ledande befattning i spetsen för hamnförvaltningen (hamndirektör). År

1921 ändrades hamnstyrelsens sammansättning därhän att, utöver de av stadsfullmäktige valda, kungl. maj:t och Stockholms handelskammare skulle utse vardera en ledamot (jfr nedan).

Hamnstyrelsen handhar skötseln av stadens hamnväsen; det åligger den i sådant avseende att omhänderväsa hamnrörelsens drift och sålunda tillse, att för trafiken upplåtna delar av hamnen med därtill hörande anläggningar och inrättningar på ändamälsenligt sätt användas till handelns och sjöfartens bästa; att sörja för, att såväl tullhamnen som frihamnen med därtill hörande anläggningar och inrättningar underhållas i det skick, trafiken kräver, att handelns och sjöfartens behov av nya anläggningar bliva tillgodosedda samt att de utredningar, som härför erfordras, bliva verkställda; samt att tillse, att till styrelsens förfogande ställda medel användas i enlighet med givna föreskrifter, att handhåva till hamnväsendet hörande uppbörd och ombesörja förandet av nödiga räkenskaper över den styrelsen anförtrodda förvaltningen.

Hamnstyrelsen består av, förutom ordförande, som tillsättes av stadskollegiet bland borgarråden, sex andra för två år valda ledamöter, av vilka en utses av kungl. maj:t, en av Stockholms handelskammare samt fyra av stadsfullmäktige. För vardera av de av kungl. maj:t och Stockholms handelskammare utsedda ledamöterna tillsättes i enahanda ordning en suppleant. För övriga ledamöter välja stadsfullmäktige fyra suppleanter. Styrelsen utser årligen inom sig en vice ordförande.

Hamnstyrelsen biträdes vid skötseln av stadens hamnväsende av hamndirektören, vilken äger närvara vid styrelsens sammanträden med rätt att deltaga i överläggningarna men ej i besluten. Enahanda befogenhet tillkommer avdelningsföreståndare (se nedan) med avseende å ärende, som av honom inför styrelsen föredrages.

Hamndirektören, som har ledningen av och överinseendet över hamnrörelsen och hamnen, ävensom hamnväsendets förvaltning med därtill hörande uppbörd och räkenskaper, äger avgöra ärenden av löpande natur samt i övrigt ärenden av mindre vikt.

De hamnstyrelsen åliggande uppgifterna handläggas under hamndirektörens å tre avdelningar, nämligen hamnkontoret för driften, hamnbyggnadsavdelningen för nybyggnad och underhåll samt kameralavdelningen, innefat-

tande styrelsens expedition och räkenskapsavdelning samt hamnkassakontoret.

Styrelsens räkenskaper och förvaltning granskas årligen af tre utav stadsfullmäktige utsedda revisorer.

Stockholms hamn utgöres av de hamnanläggningar och vattenområden, som äro belägna inom Stockholms hamnområde, vars gränser äro av kungl. maj:t fastställda den 27 sept. 1878, 15 juli 1881, 1 mars 1912, 14 febr. 1919, 1 febr. 1924, 3 febr. 1928 och 5 juli 1929 (se karta i statistiska avdelningen). Hamnen består av två huvuddelar, tullhamnen och frihamnen. Den förra förvaltas av hamnstyrelsen, den senare beträffande anläggningar och byggnader av hamnstyrelsen men i avseende å själva rörelsen av Stockholms frihamnsaktiebolag (se sid. 317). Stockholms hamn har en kajsträcka av 17,215 m, vartill komma bryggor för lustbåtar med en sammanlagd längd av 3,578 m. Hamnens vattenområde omfattar c:a 1,500 hektar och dess markområde 143,7 hektar. Sammanlagda golvarealen av i hamnen uppförda varuskuil, magasin och tullbyggnader utgör 92,345 kvm. Hamnens järnvägsspår hava en sammanlagd längd av 51,087 m; 7,048 längdmeter kaj är försedd med kranspår. Hamnen har 107 kranar, vartill komma 20 kranar tillhörande järnvägstyrelsen, elektricitetsverket och enskilda.

De senast utförda större anläggningarna inom hamnen äro Hammarbyleden med norra och södra Hammarbyhamnen, frihamnen samt oljehamnen vid Loudden.

Hammarbyleden är en farled mellan Salt-sjön och Mälaren genom Hammarby sjö, Årstaviken och Liljeholmsviken med sluss vid Skanstull (Hammarbyslussen). Den är avsedd för fartyg av högst c:a 5,75 meters djupgående (vid lågvatten). Denna farled beslöts av stadsfullmäktige den 25 maj 1914 och påbörjades år 1917. Beträffande utförandet av de vid leden belägna hamnanläggningarna fattade stadsfullmäktige första gången beslut den 18 mars 1918. Hammarbyleden, som provisoriskt öppnades för mindre fartyg den 1 maj 1926, invigdes den 25 nov. 1929 och togs i bruk i avsedd utsträckning år 1930.

Frihamnen har anlagts enligt beslut av stadsfullmäktige den 28 juni 1917. En första del därav öppnades för trafik den 10 okt. 1919. Den fullt utbyggda frihamnen överlämnades i fullbordat skick till Stockholms stad den 27 sept. 1926. (Beträffande frihamnens drift se under Stockholms frihamnsaktiebolag, sid. 317.)

Oljehamnen vid Loudden, som är avsedd för eldfarliga oljor och brännoljor, är tillkommen enligt stadsfullmäktiges beslut den 29 mars 1926. De första anläggningarna togos i bruk året därpå. Inom hamnen finnas f. n. fyra av enskilda företag anordnade oljeupplag.

Instruktioner. Instruktion för Stockholms stads hamnstyrelse, fastställd av kungl. maj:t den 19 mars 1920, med ändringar den 29 april

1921 och 1 aug. 1930. Instruktion för hamndirektören, fastställd av hamnstyrelsen den 11 maj 1923. Instruktion för styrelsens sekreterare och ombudsman, fastställd av hamnstyrelsen den 4 jan. 1922.

Stat år 1931. Utgifter: 11,895,330 kr. (därav att täckas med låneandel 1,751,000 kr.; dessutom inom linjen förda, år 1930 beviljade låne-medelsanslag, 537,425 kr.); inkomster: 6,670,130 kr. (därav ersättning från statsverket 26,500 kr.).

Hamnstyrelsens ledamöter.

Ordförande

(utsedd av stadskollegiet).

Björklund, C. G., borgarråd, stadsfullm.; t. >stadshuset; träffas i stadshuset alla vardagar, utom tisdagar och fredagar, 11—12.

Vice ordförande.

Åkerman, G. R. J., generallöjtnant, stadsfullm.: l:e vice ordf. (som led. utsedd av kungl. maj:t).

Övriga ledamöter.

***Fagerlund, C. A. V.**, direktör (utsedd av Stockholms handelskammare).

***Andersson, E. V.**, förrädmästare (utsedd av stadsfullm.).

Edkvist, C. J., inspektör (utsedd av stadsfullm.).

***Liander, M. E.**, grosshandlare, stadsfullm. (utsedd av stadsfullm.).

Nilsson, C. R., ombudsman, stadsfullm. (utsedd av stadsfullm.).

Suppleanter.¹⁾

Jacobsson, G. L., direktör (utsedd av kungl. maj:t).

***Ancher, K. M.**, direktör (utsedd av Stockholms handelskammare).

Indebetou, E. A., sjökaptän (utsedd av stadsfullm.).

***Törnberg, A. O. Oson**, förste reparatör (utsedd av stadsfullm.).

Klemming, G. L., direktör (utsedd av stadsfullm.).

***Mossberg, K. W. R.**, civilingenjör (utsedd av stadsfullm.).

Hamnstyrelsens delegerade.

Björklund, C. G.; Åkerman, G. R. J.

Hamndirektör (29).

Vinberg, S. W. (förordn. t. o. m. ³⁰/₄ 1937); t. >hamnstyrelsen; mottagningstid: 10—12.

Sekreterare och ombudsman

(7,200 kr.).

Orre, O. S. W.; t. >hamnstyrelsen; mottagningstid: 10—11.

¹⁾ Vid förfall för någon av de av stadsfullmäktige valda ledamöterna skola de av fullmäktige utsedda suppleanterna inträda i här angiven ordning.

HS.

Hamnstyrelsens revisorer

(utsedda av stadsfullmäktige för granskning av
1930 års räkenskaper och förvaltning).

(Jfr sid. 76).

Göthberg, J. A., hamnmästare.

Lindahl, F. V., postexpeditör.

En vakant.

Suppleanter:

Eklund, K. A., kommunalarbetare.

Laurell, C. A., kapten.

Kameralavdelningen.

Expeditionen och räkenskapsavdelningen:
*Katarinavägen 13 A, 3 tr., Sö.; t. »hamn-
styrelsen» (9—17), »hamnstyrelsens 1:a
linje» (övriga tider); expeditionstid: 9,30
—15, lördagar och dag före helgdag
9,30—14.*

*Hamnkassakontoret: Katarinavägen 13 A,
n. b., Sö.; t. »hamnstyrelsen»; fartygs-
klarering t. S. (40) 69 87; varudebitering
t. S. (40) 69 88; expeditionstid: 9—17, lör-
dagar under juni—aug. 9—15.*

Kameralavdelningen, som består av styrelsens expedition och räkenskapsavdelning samt hamnkassakontoret, förestås av hamnkamreraren, vilken närmast under hamndirektören ansvarar för hamnstyrelsens räkenskaper och kassaväsen ävensom för dess taxe-, tull- och fastighetsärenden. Kameralavdelningen åligger bl. a. att öva tillsyn över att till styrelsens förfogande ställda medel användas i enlighet med givna föreskrifter, att handhava till hamnväsendet hörande uppbörd, att ombesörja förandet av nödiga räkenskaper över den styrelsen anförtrodda förvaltningen ävensom att handlägga övriga ärenden av ekonomisk art samt att öva inseende över stadens till tullverket upplåtna byggnader och handhava förvaltningen av till hamnen hörande byggnader, områden och annan egendom, i den mån detta ej åligger annan avdelning. Hamnkassakontoret ombesörjer uppbörden av alla hamnen tillkommande avgifter med undantag av hamnavgifter för fartyg och varor, avgående till utrikes ort, vilka sistnämnda avgifter uppbäras av tullverket.

Författningar.¹⁾ Taxa å hamnavgifter i Stockholm för åren 1924—1928, med förlängd giltighet under åren 1929—1930 och t. v. under år 1931, fastställd av kungl. maj:t den 12 sept. 1924, med ändringar den 20 dec. 1929. Överståthållarämbetets kungörelse ang. uppbörd av hamnavgifter i Stockholms tullhamn den 5 jan. 1927. Instruktion för hamnkamreraren, fastställd av hamnstyrelsen den 11 maj 1923. Reglemente för Stockholms stads mätare och vägare, fast-

¹⁾ Beträffande författningar och taxor m. m. rörande hamnväsendet se i övrigt »Kommunal författningshandbok för Stockholm. 2. Författningar rörande Stockholms hamnväsen m. m. 1928.» (utg. av Stockholms stads statistiska kontor).

ställt av överståthållarämbetet den 2 april 1903. Taxa för Stockholms stads vägare, fastställd av överståthållarämbetet den 18 dec. 1930.

Stat år 1931. Utgifter: 511,150 kr.

Hamnkamrerare (21).

Gellerstedt, E. H. A.; t. »hamnstyrelsen» (9—17), S. (43) 19 92 (övr. tider); mottagningstid: 13—15.

Husbyggnadsingenjör (20).

Scheja, J.

Extra ingenjörer

(5,100—4,200 kr.).

Sjösteen, R. O.; Samuelsson, R.

Uppbördsinspektör (19).

Sundmark, N. W. A.; mottagningstid: 13—15.

Bokhållare (18).

Berggren, C. G. E.

Kassör (17).

Åberg, P.

Hamnfogdar (14)

(dessutom 2,100 kr. som ersättning för mistad provision).

Heilman, J. A.; Bruzelius, A. G.; Österdahl, O. V.

Bokhållare (13).

Hedlund, W.; Ericsson, K. A.; Sundmark, O. F.; Nyström, K. G.; Borgstedt, G. V. R.

Kontorsskrivare och registrator (11).

Lundahl, f. Ekholm, G. E. V. (Gerd).

Förste vaktmästare (7).

Bäckman, G. O.

Fem extra bokhållare (3,600—1,800 kr.), tre kontorsbiträden (5), sju extra kontorsbiträden (2,580—1,680 kr.), en extra telefonist (2,340 kr.), två vaktmästare (6), ett extra vaktmästarbiträde (1,020 kr.); sju hamnfogdebiträden (8); dessutom ersättning för mistad provision 1,000 kr.), tre hamninkassörer (9), en extra hamninkassare (2,760 kr.), en extra snickare (3,300 kr.).

Hamnbyggnadsavdelningen.

Katarinavägen 13 A, 4 tr., Sö.; t. »hamnstyrelsen» (9—17); expeditionstid: 9—16.

Hamnbyggnadsavdelningen, som förestås av överingenjören för hamnbyggnaderna, handhar nybyggnad och underhåll av såväl tullhamnen som frihamnen med tillhörande maskinell utrustning, såsom kranar o. d., ävensom av under hamnstyrelsens förvaltning ställda slussar, kanaler och andra vattenbyggnader samt broar.

Instruktion. Instruktion för överingenjören vid hamnbyggnaderna, fastställd av hamnstyrelsen den 11 maj 1923.

Stat år 1931. Utgifter (utom arbetsanslagen): 347,250 kr.; inkomster: 1,080 kr.

Överingenjör (26).

Lundberg, K. A. (förordnad t. o. m. ³⁰/6 1933), tjl., tjl. Jansson, H. G. (se nedan); t. »hamnstyrelsen» (9—17), »hamnstyrelsens 3:e linje» (övr. tider); mottagnings-tid: 13—16.

Förste ingenjör (23).

Sjödin, J.; t. »hamnstyrelsen» (9—17), »hamnstyrelsens 4:e linje» (övr. tider); mottagnings-tid: 14—16.

Arbetschef (10,500 kr.).

Anger, D. V. E.

Ingenjörer (21).

Nilsson, E. J.; Semler, C.

Maskiningenjör (21).

Davidsson, O. W.; t. »hamnstyrelsen» (9—17), »hamnstyrelsens 5:e linje» (övr. tider).

Varvsingenjör (20).

Nilsson, E. E.

Ingenjörer (18).

Adler, B. F.; Ekelöf, G. S.; Eriksson, E. E.

Hamnbyggmästare (16).

Tall, J. A.; Andersson, A. T.; Karlsson, K. A.; Edstam, J. O. E.; Karlström, F. O.

Kranverkmästare (16).

Ekman, E. A.; t. »hamnstyrelsen» (9—17), »hamnstyrelsens 5:e linje» (övr. tider).

Varvsbokhållare (15).

Stahre, G. A.

Extra ingenjörer (12,750—3,900 kr.).

Jansson, H. G. (se ovan); Kasarnowsky, S.; Karlsson, A. A.; Wickert, K. A.; Hedström, E. A.; Bernell, S. M.; Bartoli, E. J. C.; Borgardt, K. A. A.; Nilsson, K. O. H.; Idestrom, S. A. M.; Kullgren, M. F.; Arvidsson, H. F.; Åström, T. R.; Lundahl, E. J.; Hasselblad, E. D. V.; Heiner, A.; Porell, O.; Ericsson, T. E.; Hedlund, P. A. Tre extra ritare (4,800—2,460 kr.).

En extra bokhållare (4,500 kr.), tre extra kontorskrivare (4,140—2,100 kr.), ett ritbiträde (7), ett kontorsbiträde (5), två extra kontorsbiträden (2,820—2,760 kr.), ett extra ritbiträde (2,280 kr.), en vaktmästare (6); sex verkmästare (14), en maskinistförman (14), en maskinist (13), fem extra verkmästare (5,400—4,200 kr.), en förråds-mästare (5,100 kr.), en brädgårdsförman (4,800 kr.), två bogserbåtsbefälhavare (4,140 kr.), en mudderverksförman (4,140 kr.), fem biträdande verkmästare (4,440—4,140 kr.) samt 500 arbetare (vid 1931 års början).

Hamnkontoret.

Stadsgården 14—16, 2 tr., Sö.; t. »hamnstyrelsen» (9—17), »hamnstyrelsens 6:e linje» (övriga tider); expeditionstid: 8—18, lördagar och dag före helgdag 8—17, sön- och helgdagar 9—11.

Hamnkontoret, vars huvudsakliga uppgift är att handhåva hamnstyrelsens drift och därmed sammanhängande förhållanden, förestås av hamnkaptenen. Denne åligger sålunda i främsta rummet att ordna och öva tillsyn över trafikförhållandena i hamnen samt övervaka efterlevnaden av för hamnen gällande föreskrifter. Hamnmästarna handhåva med biträde av hamnförmännen under hamnkaptenen skötseln av hamnens drift, en var inom sitt distrikt.

Hamnlots åligger att, mot viss i taxa bestämd avgift, lotsa fartyg inom hamnområdet, föra fartyg till av hamnkaptenen anvisad ankarplats eller kaj och biträda med fartygs förläggning och förtöjning. Hamnlots åligger jämväl att, i vad på honom ankommer, vaka över efterlevnaden av hamnordningens föreskrifter och till hamnkaptenen anmäla iakttagna överträdelser. Av de hamnlotsar, som icke äro av tjänstegörsmål upptagna, skall åtminstone en vara att anträffa å hamnkontoret de tider på dagen, då detta hålles öppet.

För allmänna ordningen och säkerheten i hamnen svarar polisverket, av vilket en särskild avdelning, hamnavdelningen, är inrättad för tjänstgöring inom till hamnen hörande områden på land och vatten (se sid. 13). Hamnkaptenen och den honom underställda personalen åligger att biträda hamnpolisen vid utförandet av dess uppgifter.

*Författningar.*¹⁾ Hamnordning för Stockholm, fastställd av överståthållarämbetet den 15 juni 1921, med ändringar och tillägg den 25 aug. 1923, 3 dec. 1926 och 20 febr. 1931. Instruktion för hamnkaptenen, fastställd av överståthållarämbetet den 18 febr. 1924. Instruktion för hamnmästarna, fastställd av hamnstyrelsen den 3 juli 1923. Instruktion för hamnförmännen, fastställd av hamnstyrelsen den 22 dec. 1924. Instruktion för hamnlotsarna, fastställd av hamnstyrelsen den 14 mars 1923. Taxa å hamnlotsavgifter inom Stockholms hamnområde, fastställd av överståthållarämbetet den 24 febr. 1923, med ändring den 4 nov. 1924. Taxa för gods, som efter viss tid kvarligger å stadens kajer m. m., fastställd av överståthållarämbetet den 31 dec. 1924. Särskilda taxor för uppläggning av gods i Stockholms hamn, fastställda av hamnstyrelsen den 26 nov. 1924.

Stat år 1931. Utgifter (utom driftkostnader): 187,400 kr.

¹⁾ Jfr noten å föreg. sid.

HS.

Hamnkapten (21).

Holmer, C. O.; t. »hamnstyrelsen» (9—17), S. (4)3 70 29 (övr. tider); träffas säkrast 13—15.

Hamnmästare (17).

Synnerholm, C. J. B. (hamnkontoret, Värtan, t. 740 24, N. (20) 94 60), träffas säkrast 9,30—11 och 15—17; Jäderholm, J. O., träffas säkrast 9,30—11 och 15—17; Hilding, G. L. E., träffas säkrast 10—12 och 15—17; tel. (för de båda sistnämnda) »hamnstyrelsen» (9—17), »hamnstyrelsens 8:e linje» (övr. tider).

Bokhållare (13).

Nilsson, B. A.

Hamnlotsar

(åtnjuta andelar av inflytande hamnlotsavgifter). T. »hamnstyrelsen» (9—17), »hamnstyrelsens 7:e linje» (övr. tider).

Åberg, G. M.; Wahlgren, G. E.; Westerberg, A. P. E.; Nordström, K. E.; Blomquist, S. A.; Moé, J. O. A.; Törnström, G. L.

Två *extra kontorsskrivare* (3,060—2,280 kr.), tre *biträden å kranbeställningskontoren* (3,660—1,980 kr.), sexton *hamnförmän* (8; dessutom ersättning för mistad provision 300 kr.), en *extra hamnförman* (3,510 kr.).

Isbrytarfartygen.

T. (6)7 26 13.

Stockholms stad äger två isbrytarfartyg, »Isbrytaren I», som varit i verksamhet sedan år 1897, och »Isbrytaren II», som togs i bruk år 1915.

Enligt den 18 juni 1924 mellan staten och staden ingånget avtal i samband med anskaffandet av ett statens isbrytarfartyg äger staten bl. a. att — i likhet med vad även förut varit fallet — i fredstid, efter för varje gång mellan kungl. maj:t och hamnstyrelsen träffad överenskommelse, disponera Isbrytaren II, mot bestridande av kostnaderna för förbrukade materialier. För i avtalet gjorda åtaganden uppbär staten årligen under åren 1925—1944 från statsverket en ersättning av 26,500 kr.

Befälhavare.

Hilding, G. L. E. (se ovan).

Tre *maskinister* (5,100—3,540 kr.). Övrig personal tillfälligt anställd.

Varuhallarna.

Varuhallarna i stora tullhusbyggnaden i Stadsgården; t. S. (4)3 47 12; *expeditionstid*: 7—17.

*Författningar.*¹⁾ Hamnordning för Stockholm den 15 juni 1921, § 11. Instruktion för varuhallsföreståndaren i stora tullhuset i Stadsgården, fastställd av hamnstyrelsen den 26 nov. 1924. Ordningssföreskrifter för begagnande av varuhallar, källare samt varuskjul i Stockholms

hamn, fastställda av hamnstyrelsen den 26 nov. 1924. Taxa för gods, som efter viss tid kvarligger å stadens kajer, i varuhallar och varuskjul eller källare i magasin- och tullbyggnader, fastställd av överståthållarämbetet den 31 dec. 1924.

Varuhallsföreståndare (11).

Milton, J. E.

Slussarna.

År 1634 byggdes i Söderströms södra strömfåra en sluss av trä, vilken därpå åren 1639—1642 ombyggdes och bekläddes med tegel. Den första slussordningen utfärdades i september 1642. Slussen ombyggdes och utvidgades sedan vid flera tillfällen (bl. a. på 1740-talet av Polhem). Då slussen sedermera blev för liten för den växande sjöfarten, anlades en ny slussbyggnad i den norra strömfåran och denna, den nuvarande slussen vid Karl Johans torg, blev färdig år 1850.

Slussen vid Skanstull (Hammarbyslussen) har anlagts i samband med Hammarbyledens utförande. Den öppnades provisoriskt den 1 maj 1926 och invigdes den 25 nov. 1929.

I sammanhang med utförande av en farled mellan Hammarby sjö och Långsjön (i Nacka) har en mindre sluss (avsedd för fartyg om högst 1,5 meters djupgående) av staten anlagts i Sicklasundet. Denna öppnades för trafik den 1 okt. 1930.

Slusskontoret vid Karl Johans torg.

Skeppsbron 46, St.; t. (10) 29 89; expeditionstider: jan. 7—18, febr. 8—17, mars 7—18, april—dec. hela dygnet (å söndagar dock ej under tiden 0—6 samt 12—22) (slussbroarna hålles t. v. stängda för sjötrafik alla dagar kl. 6—22).

Taxa m. m.¹⁾ Taxa å avgifter för genomfart av Stockholms sluss för åren 1924—1926, med förlängd giltighet under åren 1927—1930 och t. v. under år 1931, fastställd av kungl. maj:t den 1 febr. 1924, med ändringar den 19 febr. 1926. Kungl. brev den 20 juni 1930 ang. avstängning för sjötrafik under utsträckt tid av broarna över slussen vid Karl Johans torg. Ordningssföreskrifter för Stockholms sluss, fastställda av överståthållarämbetet den 14 febr. 1924.

Stat år 1931. Utgifter: 86,300 kr.; inkomster: 20,500 kr.

Slusskontoret vid Hammarbyslussen.

Skanstull, Sö.; t. S. (4)1 14 27; expeditionstider: jan.—mars 7—18, april—december hela dygnet.

Taxa m. m.¹⁾ Taxa å avgifter för genomfart av Hammarbyslussen för åren 1930 och

¹⁾ Jfr noten sid. 274.

¹⁾ Jfr noten sid. 274.

1931, fastställd av kungl. maj:t den 4 april 1930. Föreskrifter för trafikering av Hammarbyleden, fastställda av överståthållarämbetet den 21 juni 1930.

Stat år 1931. Utgifter: 95,280 kr.; inkomster: 120,000 kr.

Personal för båda slussarna och kontoren.

Slussförmän (8).

Haglund, G. E.

Två uppbördsmän å slusskontoren (8), sju slussvakter (6), av vilka tre tjänstgöra såsom förmän, fem extra slussvakter (3,510—2,910 kr.), dessutom tillfälligt anställda slussvakter.

Sicklaslussen.

T. Nacka 46; expeditionstid: alla dagar 8—18.

Taxa. Taxa å avgifter för genomfart av Sicklaslussen för år 1931, fastställd av kungl. maj:t den 19 dec. 1930.

En slussvakt (fri bostad).

Flyghamnen.

Beträffande den enligt stadsfullmäktiges beslut å hamnstyrelsen stat uppförda flyghamnen se under Stockholms stads flyghamnsstyrelse (sid. 304).

Stockholms stads handels- och sjöfartsnämnd

jämte i samband därmed stående institutioner.

Handels- och sjöfartsnämnden.

*Börshuset, St.; t. (10) 56 38; expediti-
onstid: 10—14.*

Stadsfullmäktige beslöt den 1 augusti 1866 att tillsätta en särskild nämnd med kännedom om handel och skeppsrederi samt med uppdrag att fullgöra de i kungl. kommerskollegii kungörelse den 27 mars 1866 omförmälda, stadens handelsförening eller deras fullmäktige förut tillhörande åligganden. Instruktion för nämnden fastställdes den 24 sept. 1867, och ny sådan utfärdades den 8 febr. 1901. I samband med den kommunala omorganisationen 1920 har ny instruktion (med i huvudsak formella ändringar av den föregående) fastställts för nämnden den 19 mars 1920.

Stockholms stads handels- och sjöfartsnämnd har att pröva behov av och antaga mäklare, skeppsklarerare och notarii publici, anmäla vikarie för dem, återkalla mäklares och skeppsklarerares uppdrag samt uppgöra förslag å personer att verkställa besiktning enligt sjölagen, vid tillsättande av dispaschör och dispaschörsassistenter yttra sig om sökandes lämplighet, avgiva yttrande, där sådant av kungl. maj:t eller annan offentlig myndighet från nämnden infordras, ej mindre i frågor angående handel och sjöfart, än även i frågor angående handelsbruk, hos stadsfullmäktige och stadskollegiet samt stadens vederbörande förvaltningsmyndigheter göra framställningar, som i dylika frågor kunna av nämnden finnas behövlige, samt vaka över gällande författningars efterlevnad i avseende å mäklares, skeppsklarerares, notarii publici och dispaschörs tjänstutövning samt i övrigt ägna sin uppmärksamhet åt frågor, som hava sammanhang med stadens handel och sjöfart och göra de framställningar, som kunna därav förmedlas.

Nämnden består av tolv ledamöter, som stadsfullmäktige inom eller utom sig utse för två år i sänder. Nämnden utser årligen inom sig ordförande och vice ordförande. Det borgarråd, under vars föredragningskyldighet nämndens arbetsområde faller, äger närvara vid nämndens sammanträden samt deltaga i överläggningarna med rätt att därvid framställa förslag samt få sin mening antecknad till protokollet.

Stockholms handelskammare ingick den 10 febr. 1920 till kungl. maj:t med hemställan om vidtagande av åtgärder för indragning av handels- och sjöfartsnämnden och överflyttande

till andra lämpliga institutioner av de uppgifter, som ännu åligga nämnden. Stadsfullmäktige förklarade den 18 okt. 1920 sig ej hava något att erinra mot en sådan indragning. Handels- och sjöfartsnämnden har sedermera den 9 sept. 1927 i infordrat yttrande till överståthållarämbetet förklarat sig ej vilja motsätta sig av kommerskollegium föreslagen indragning av handels- och sjöfartsnämnderna i riket, under uttalande av att nämndernas uppgifter i huvudsak syntes böra överflyttas på handelskammarna.

Instruktion. Instruktion för Stockholms stads handels- och sjöfartsnämnd, fastställd av kungl. maj:t den 19 mars 1920.

Stat år 1931. Utgifter: 2,400 kr.

Handels- och sjöfartsnämndens ledamöter.

Ordförande.

*Johnson, A. Ax:son, generalkonsul.

Vice ordförande.

*Johansson, K. A. A., direktör.

Övriga ledamöter.

Almström, O. H., disponent.

Aronsson, G. A., kontorist.

*Cederlund, C. F., direktör.

*Ericson, H. H. K., konteramiral.

Eriksson, K., försäkringsdirektör.

Liander, M. E., grosshandlare, stadsfullm.

*Lovén, S. A., f. d. generalkonsul.

*Rissén, H. R., tullkassör.

Stendahl, S., grosshandlare.

Östlund, A. E., ombudsman.

Sekreterare

(500 kr.).

Belfrage, J. K. E., börschef; t. (1) 06 56; träffas 14—15.

En *vaktmästare* (450 kr.).

Nämndens revisorer.

Handels- och sjöfartsnämndens räkenskaper granskas av de för granskning av drätsel-nämndens m. fl. institutioners räkenskaper och förvaltning utsedda revisorerna (se sid. 82).

Stadsmäklare.

De officiella mäklarna antagas av handels- och sjöfartsnämnden, varefter förordnande utfärdas av magistraten, som också på mäklares begäran förordnar vikarie att vid förfall för mäklaren bestrida dennes göromål.

Mäklare (stadsmäklare) må i städerna antagas för att, när de varda därom anlitade, biträda vid köp och försäljning av varor, fastigheter, fartyg eller andelar däri, växlar och andra värdepapper samt vid uppgörande av avtal om försträckning, hyra, arrende och försäkring även om av andra likartade avtal. Det åligger mäklare att över alla av honom slutade avtal med undantag av dem, som angå penningförsträckningar, upprätta och med sitt namn underteckna slutsedel, noggrant upptagande kontrahenternas namn, avtalets beskaffenhet och föremål jämte belopp och pris m. m. Alla av honom avslutade avtal skola för varje dag införas i en särskild med magistratens sigill försedd bok. Mäklare vare förbjudet att idka handel med växlar eller andra värdepapper, varor eller annat, ej heller må han vara sysselman (prokurist), handelsombud eller handelsbiträde åt köpmän.

Ersättning för förrättningar utgår enligt taxa.
Författning. K. mäklareordningen den 9 juni 1893, med tillägg och ändringar den 20 nov. 1908, 14 mars 1919 och 2 dec. 1921.

Mäklare.

Berg, C. M. (spannmål, mjöl m. m.); Bredgränd 2, St.; t. (10) 72 50, N. (2) 1 42 74.

Jonsson, A. V. (spannmål, foder m. m.); Katarina västra kyrkogata 8, Sö.; t. S. (4) 1 57 99, S. (4) 1 58 00.

Klingbom, J. A. (spannmål, frö m. m.); Nygränd 6, St.; t. (10) 13 86.

Winge, J. E. (spannmål, frö och foderämnen); Brunnsgård 2, St.; t. (10) 85 00, (1) 1 07 00, N. (2) 1 42 35.

Skeppsklarerare.

Skeppsklarerare antagas av handels- och sjöfartsnämnden, varefter magistraten utfärdar förordnande. Skeppsklarerarna ombesörja, då de därom anmodas, fartygs klarering och vad därmed äger sammanhang, förmedla avtal om befraktningar, om försäljning av fartyg eller andelar däri, ombyggnad, reparation och utrustning av fartyg samt om sjöförsäkringar och biträda vid haveriuppgörelser. Skeppsklarerare, som därom av vederbörande anmodas, åligger att underrätta skeppare om vad i avseende å fartyg, besättning, passagerare och last bör iakttagas enligt gällande författningar och de till efterrättelse för sjöfarande utfärdade tillkännagivanden, att besörja om ingivande till tullkammaren av de för fartygs visitation och inklarering erforderliga handlingar, om föreskrivna avgifters erläggande och om fartygs uppmätning, då sådan bör äga rum, att söka anskaffa laster och avsluta befraktningar, att, när fartyg skall avgå, föranstalta, dels att

detsamma förses med alla de handlingar, som för lastens intagande och fartygets utklarering äro av nöden, ävensom med sådana handlingar, som för resan och för fartygets inklarering å destinationssorten skola från avgångsorten medföras, dels ock att påbudna umgälder betalas och lots, då sådan erfordras, varder anskaffad, samt att i övrigt noggrant och redligt meddela redare, ägare av gods och skeppare de råd och det biträde, som kan lända till bevarande av deras rätt och fördel.

Ersättning för förrättningar utgår enligt taxa.

Författning. Kungl. skeppsklarerareordningen den 9 juni 1893, med ändringar den 2 dec. 1921, 29 juni 1923 och 20 juni 1930.

Skeppsklarerare.

Roberg, T. (firma: *AB. Olson & Wright*); Skeppsbron 18, St.; t. (6) 7 16 66; expeditionstid: 9—17.

de Perre, O. J. B. P. (firma: *Emil R. Boman*); Skeppsbron 44, St.; t. (10) 0 1 52; expeditionstid: 9—17.

Thulin, P. G. N. (firma: *Nordström & Thulin*); Skeppsbron 34, St.; t. N. (2) 3 17 40; expeditionstid: 9—17.

Hellsten, O. G. (firma: *Otto Hellsten, AB.*); Skeppsbron 20, St.; t. (10) 61 95; expeditionstid: 9—17.

Notarii publici.

Notarii publici antagas av handels- och sjöfartsnämnden, varefter förordnande utfärdas av magistraten. Notarius publicus verkställer, då han därom anlitas, sådana inom hans tjänstgöringsområde förekommande protester och andra förrättningar, vilka enligt allmän lag eller särskilda författningar kunna eller böra av notarius publicus utföras; dock är han icke pliktig åtaga sig delgivande av stämning eller annan handling. Notarius publicus åligger ock att, då han ej har hinder av andra ämbetsgöromål, på anmodan bevitna underskrifter, bestyrka riktigheten av översättningar och avskrifter samt öfvervara utlottningar av obligationer ävensom besiktningar, varom i sjölagen säges. I övrigt äger han att efter anmodan öfvervara jämväl andra förrättningar samt att lämna allmänheten biträde med upprättande av handlingar, som det icke enligt lag eller författningar tillkommer annan myndighet att utfärda.

Ersättning för förrättningar utgår enligt taxa.

Stadga. K. stadga angående notarii publici-befattningen den 6 okt. 1882, med ändringar och tillägg den 10 juli 1899, 13 dec. 1912, 30 sept. 1921 och 30 jan. 1925.

Notarii publici.

Oldenburg, U.; Drottninggatan 4, C.; t. (10) 14 06, N. (20) 29 36 (expeditionen), (10) 14 07 (personligen); expeditionstid: 9—15.

Nissen, B. J. H.; Gustav Adolfs torg 18, C., t. (10) 17 71 (expeditionen), (10) 16 81 (personligen); expeditionstid: 9—15 (juni—aug. 9—14).

H & S. von Hedenberg, A. R. A.; Drottninggatan 5, C.; t. (10) 43 04; expeditionstid: 9—15 (personligen 11,30—13).
Hasselgren, C. L. L.; Drottninggatan 4, C.; t. (10 00) 66, (expeditionen), N. (2) 3 21 35, K. (50) 50 47 (personligen); expeditionstid: 9—17.

Kompromissrätten.

Skiljaktiga meningar i avseende å tillämpningen av handelsbruk samt andra tvister, grundande sig å merkantila förhållanden, må hänskjutas till avgörande av en kompromissrätt, bestående av fem ojäviga och sakkunniga män, varav en lagkunnig. Denne sistnämnde jämte tvenne andra ledamöter och trenne suppleanter utses för varje år av Stockholms stads handels- och sjöfartsnämnd samt Stockholms stads köpmannaförenings styrelse. Parterna utse för varje mål var sin kompromissarie.

Kompromissrätten har ännu icke behövt sammanträda. Handels- och sjöfartsnämnden beslöt därför år 1912 att t. v. icke utse några ledamöter i kompromissrätten.

Dispaschör.

Dispaschör har att på begäran verkställa utredning och fördelning av gemensamt haveri, varmed enligt § 187 sjölagen förstås skada, som till räddning ur en fartyg och last gemensamt hotande fara med avsikt tillfogas fartyg eller last, ävensom all annan uppoffring, som göres för sådant ändamål, samt skada och kostnad, som vållas eller uppkommer till följd af dylik åtgärd. Gemensamt haveri skall enligt vissa i sjölagen närmare angivna grunder gäldas av fartyg, frakt och last i förhållande till varderas värde. Enligt sjölagens § 218 skall även utredning och fördelning av i nämnda lagrum omnämnt s. k. enskilt haveri verkställas av dispaschör, om någon, som har del i haveriet, påfordrar detta. Slutligen har dispaschör enligt lag den 8 april 1927 om dispaschörs befattning med försäkringstvister att, om tvist uppstår angående ersättningsskyldighet, som på grund

av avtal om sjöförsäkring eller återförsäkring av sådan försäkring må åligga försäkringsgivare, härom avgiva yttrande. Dispaschörens å tjänstens vägnar avgivna utlåtande kallas dispasch, och, om detta utlåtande ej inom viss tid överklagas, vinner det laga kraft och blir för parterna bindande.

Enligt stadgan angående dispaschörsväsendet den 10 november 1911 skall i vardera av städerna Stockholm och Göteborg finnas anställd en dispaschör med visst bestämt tjänstgöringsområde. Som biträde åt vardera av dispaschörerna skall anställas en dispaschörsassistent. Dispaschör tillsättes av konungen och dispaschörsassistent förordnas för en tid av två år i sänder av magistraten i staden. För behörighet att söka dispaschörs- eller dispaschörsassistentbefattning erfordras bl. a. att hava fullgjort vad för behörighet att utöva domarämbetet är föreskrivet. Magistraten i staden är den myndighet, under vilken dispaschör och dispaschörsassistent lyda i och för tjänsten, varjämte handels- och sjöfartsnämnden äger att övervaka dispaschörs tjänsteutövning. Dispaschör åtnjuter arvode för de av honom upprättade dispascher enligt kungl. maj:ts den 19 jan. 1883 utfärdade taxa. Dispaschörsassistenten åtnjuter arvode (2,000 kr. om året) av statsmedel.

Författningar. K. stadg. ang. dispaschörsväsendet den 10 nov. 1911. Lag om dispaschörs befattning med försäkringstvister den 8 april 1927. Sjlöagen §§ 213, 214, 215, 218, 261. Taxa på arvode åt dispaschörer, utfärdad av kungl. maj:ts den 19 jan. 1883.

Dispaschör.

Hasselrot, P. A.; träffas å ämbetsrummet, Slussplan 5, 2 tr., St., 9,30—15,30; t. (1) 1 36 44.

Dispaschörsassistent.

Linders, E. A. A.

Kamrerare.

Sterne, P. V.

Stockholms stads löneavtalsnämnd.

Löneavtalsnämnden.

*Stadshuset, 3 tr., C.; t. »stadshuset»
(sekreteraren se nedan).*

Frågan om arbets- och lönevillkor för kommunens fasta arbetare har vid åtskilliga tillfällen varit föremål för behandling av stadsfullmäktige och stadens myndigheter. Förslag om utredning därav framlades i motioner hos stadsfullmäktige bl. a. 1905 och 1908. I olika motioner 1909 och 1910 föreslogs, att en särskild nämnd skulle inrättas för handläggning av arbets- och löneförhållanden för arbetare och med dem likställd personal vid stadens arbeten. 1910 framlades även ett av stadens arbetschefer och stadskamreren utarbetat förslag till »stamansättning» av arbetare i stadens tjänst. Stadsfullmäktige beslöt emellertid 1913 att avslå detta förslag och hänsköt i stället hela frågan för utredning till en kommitté. Denna framlade 1918 förslag om inrättande av en »Stockholms stads arbetarlöne-nämnd» samt rörande formerna för ordnande vid stadens arbetsföretag av drifts- och arbetspersonalens arbets- och lönevillkor. Detta förslag blev med vissa ändringar antaget av stadsfullmäktige, som den 27 juni 1918 beslöt tillståndet av *Stockholms stads löneavtalsnämnd*.

Enligt nu gällande instruktion åligger det löneavtalsnämnden att å stadens vägnar handlägga och avgöra ärenden rörande arbets- och lönevillkor för den vid stadens arbetsföretag anställda drifts- och arbetspersonalen samt, där vederbörande förvaltningsmyndighet så beslutar, för sjuksköterskebiträden, arbets-, köks-, tvätt- och städerskepersonal vid stadens sjukhus och fattigvårdsinrättningar samt övriga liknande anstalter, dock ej i fråga om personal, upptagen på stadens lönestat, eller i fråga om ämne, varom stadsfullmäktige förbehållit sig att besluta. Löneavtalsnämnden har vidare att pröva och avgöra frågor om pension åt arbetare och förmän i stadens tjänst. Nämnden handhaver därjämte de övriga hithörande angelägenheter, vilkas vård av stadskollegiet åt nämnden överlämnas. Innan beslut fattas i något ärende, skall den nämnd eller styrelse, som ärendet rör, lämnas tillfälle att meddela upplysningar och uttala sin mening; nämnder och styrelser äro skyldiga att härutinnan tillhandagå löneavtalsnämnden. Arbetschef, som icke är ledamot av nämnden (se nedan), eller, vid förfall för honom,

hans ställföreträdare i tjänsten skall kallas till sammanträde, där ärende, som rör honom underlydande personal, skall handläggas, samt äger därvid deltaga i nämndens överläggning och få sin mening, där den avviker från nämndens beslut, antecknad till protokollet. Nämnden är berättigad att för utövandet av sin verksamhet anlita utomstående sakkunniga, ävensom att utse en eller flera personer inom eller utom nämnden att å dess vägnar föra förhandling eller vidtaga andra förberedande åtgärder.

Löneavtalsnämnden består av, förutom ordförande, som utses av stadskollegiet bland borgarråden, fem andra ledamöter, vilka jämte fem suppleanter för nämndens ledamöter väljas av stadsfullmäktige, samt en av stadens arbetschefer jämte suppleant för denne. Den sistnämnde ledamoten jämte dennes suppleant utses vid sammanträde, utlyst av nämndens ordförande, av de högsta cheferna vid sådana stadens verk, där minst 100 arbetare sysselsätts. De fem av stadsfullmäktige valda ledamöterna och suppleanterna för dem utses bland personer, vilka tillhöra sådana nämnder eller styrelser, under vilka lyder arbetarpersonal, som enligt vad ovan nämnts beröres av löneavtalsnämndens verksamhet. Tjänstgöringstiden för samtliga ledamöter och suppleanter är två år. Nämnden utser årligen inom sig en vice ordförande. Nämnden har därjämte inom sig utsett en delegerad för handläggning av vissa förvaltningsärenden.

Nämndens räkenskaper och förvaltning granskas av två revisorer, vilka, jämte två suppleanter, årligen utses av stadsfullmäktige.

Instruktion m. m. Instruktion för Stockholms stads löneavtalsnämnd, fastställd av kungl. maj:t den 19 mars 1920, med ändringar den 24 nov. 1922 samt den 1 aug. och 31 okt. 1930. Pensionsreglemente för förmän och arbetare i Stockholms stads tjänst, antaget av stadsfullmäktige den 15 nov. 1926.¹⁾ Allmänna bestämmelser angående arbets- och löneförhållanden vid Stockholms stads arbeten samt specialbestämmelser angående arbets- och löneförhållanden vid [stadens särskilda verk], gällande från den 1 jan. 1931. Förhandlingsregler mellan svenska städernas förhandlingsorganisation och

¹⁾ Stadskollegiet har den 3 mars 1927 uppdragit åt vederbörande borgarråd att verkställa utredning angående allmänna grunder för understöd åt arbetares efterlevande.

LaN. svenska kommunalarbetareförbundet, gällande från den 1 jan. 1923.

Stat år 1931. Utgifter: 16,900 kr.

Löneavtalsnämndens ledamöter.

Ordförande

(utsedd av stadskollegiet).

Björklund, C. G., borgarråd, stadsfullm.; träffas i stadshuset alla vardagar, utom tisdagar och fredagar, 11—12.

Vice ordförande.

Styrman, G. A., direktör.

Övriga ledamöter.

***Andersson, E.**, föreståndare.

Berndtson, C. F., verkmästare.

***Kleman, C. F.**, civilingenjör, stadsfullm.

Persson, P. G., faktor.

Sundblad, N. K., gatudirektör (vald av stadens arbetschefer).

Suppleanter.¹⁾

Ståhl, A. E., filare.

¹⁾ Enligt beslut av nämnden skola ledamöterna hrr Styrman och Kleman vid förfall i första hand ersättas av suppleanterna hrr Svensson och Klemming i nu nämnd ordning samt ledamöterna hrr Andersson, Berndtson och Persson i första hand av suppleanterna hrr Ståhl, Törnberg och Lundström i nu nämnd ordning.

Törnberg, A. O. O.son, förste reparatör.

***Lundström, P. J.**, ekonomichef.

Svensson, G. A., byggmästare, stadsfullm.

***Klemming, G. L.**, direktör.

Hultman, G. H., överingenjör (vald av stadens arbetschefer).

Sekreterare

(3,000 kr.).

Wallin, K. H. A.; Gustav Adolfs torg 14, 4 tr., C.; t. N. (20) 35 52.

Löneavtalsnämndens delegerade.

Björklund, C. G.

Löneavtalsnämndens revisorer

(utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1930 års förvaltning).

(Jfr sid. 76.)

Cruse, C. S., förtroendeman, stadsfullm., ordf.

Wistrand, K. K.son, ombudsman, stadsfullm.

Suppleanter:

Kulin, H. V., chaufför.

Laurell, C. A., kapten.

Rörande *svenska städernas förhandlingsorganisation* se sid. 437.

Stockholms stads arbetsförmedling.

Arbetsförmedlingen.

Regeringsgatan 79—81 och Brunnsgatan 22, C.; t. »stadens arbetsförmedling»; telegramadr. »förmedlingen»; expeditionstid: manl. avd. 7—16 (kontorsavd. och ungdomsförmedlingen 9—16); kvinnl. avd. 9—16 (lördagar och dag före helgdag stängas båda avd. kl. 14).

Sjömansförmedlingen: Skeppsbron 46, St.; t. (10) 62 84, N. (20) 27 83 (manl. avd.), (10) 73 60 (kvinnl. avd.); telegramadr. »förhyrning»; expeditionstid: 9—17.

Åren 1732—35 fanns i Stockholm en offentlig arbetsförmedlingsanstalt, det av kungl. maj:t privilegierade adresskontoret, och under denna tid var all privat platsanskaffning förbjuden.

Frågan om en kommunens arbetsförmedlingsanstalt framfördes år 1901 dels i en av föreningen »Studenter och arbetare» till stadsfullmäktige avläten framställning, vari hemställdes om utredning i saken, dels i en hos fullmäktige samma år väckt motion i ärendet. Sedan en kommitté utrett frågan, beslöt stadsfullmäktige 1904, i huvudsaklig överensstämmelse med dess förslag, att upprätta *Stockholms stads arbetsförmedling*, som den 22 september 1905 trädde i verksamhet.

Arbetsförmedlingen, som står under kontroll av staten genom dess arbetsförmedlingsinspektör, har till uppgift att till arbetsgivares och arbetares tjänst förmedla allt slags arbete. Anstalten avser sålunda att förmedla anställning, bland annat, av: yrkesarbetare och lärlingar inom industri och hantverk, byggnads-, transport-, jordbruks- och grovarbetare, tjänstefolk, handels- och kontorspersonal. Sedan Stockholm läns arbetsförmedling, som tillkom år 1914, förlagt sitt huvudkontor till Stockholm, har med länets arbetsförmedling viss överenskommelse träffats för att såvitt möjligt förekomma dubbelanmälningar. Denna överenskommelse går i huvudsak ut därpå, att länsanstaltens huvudkontor i Stockholm förmedlar anställning uteslutande inom jordbruk och skogshushållning med binärningar (åt arbetssökande från såväl länet som staden) och att för stadens anstalt däremot förbehålles förmedlingen inom övriga näringsgrenar. Då den av länsanstalten bedrivna förmedlingsverksamheten sålunda

genom beredande av arbete i landsorten åt i huvudstaden mantalsskrivna arbetslösa bidrager till att lätta förhållandena på arbetsmarknaden i Stockholm, hava stadsfullmäktige sedan år 1929 lämnat Stockholms läns arbetsförmedling ett årligt bidrag av 5,000 kr. (jfr sid. 364).

Arbetsförmedlingen omfattar såväl män som kvinnor. All arbetsförmedling sker i regel avgiftsfritt. Arbetsgivare, ej tillhörande Stockholms kommun, vilka anlita anstalten, skola dock ersätta därav föranledda direkta kostnader. Arbetsförmedlingen fortgår oberoende av arbetsinställelser (strejker eller lockouter). Anstalten upprättar i varje månad en statistisk rapport över sin verksamhet under den föregående månaden. Månadsrapporterna sammanfattas vid årets slut i anstaltens årsredogörelse. Med arbetsförmedlingsanstalterna i Stockholms, Uppsala och Södermanlands län har överenskommelse träffats därom, att Stockholms stad och nämnda län skola utgöra ett särskilt arbetsförmedlingsdistrikt och att Stockholmsanstalten såsom distriktskontor skall, med ledning av från länsanstalternas huvudkontor bekomna uppgifter, sammanställa och expediera en för distriktet gemensam veckorapport — distriktslista — över sådana sökande och lediga platser, som kunna lämna sig för interlokal förmedling. Denna veckorapport utväxlas med andra distriktskontors och insändes till socialstyrelsen, där den inarbetas i den s. k. »riksgvakanslistan».

År 1917 togs ett första steg till förmedlingsarbetets uppdelning på fackarbetsanvisningar. Då inrättades nämligen, efter med representanter för vederbörande arbetsgivare- och arbetareorganisationer förda underhandlingar, en särskild avdelning för måleriyrket. År 1918 öppnades en avdelning för bleck- och plåtslagare, år 1919 en för bageriyrket, som år avsedd för manlig arbetskraft och sedermera utvidgats till att omfatta även annan livsmedelsindustri, år 1920 en för sjömansyrket och år 1924 en för minderårig arbetskraft, den s. k. ungdomsförmedlingen, vilken sistnämnda samarbetar med såväl folkskolan som stadens lärlings- och yrkesskolor.

År 1911 inrättades ett filialkontor å Södermalm, direkt sorterande under huvudkontoret. Detta filialkontor upphörde år 1928, då arbetsförmedlingens samtliga avdelningar och verksamhetsgrenar (med undantag av sjömansförmedlingen) centraliserades till den för ändamålet upplåtna egendomen Regeringsgatan nr

A. 79—81 (f. d. Jakobs realskola). Arbetsförmedlingsverksamheten är inom nämnda egendom uppdelad på femton avdelningar: åtta manliga och sju kvinnliga (inom vardera gruppen fack- och yrkesavdelningar, en kontors- och affärsavdelning samt ungdomsförmedling).

Anstaltens angelägenheter handhavas av en styrelse, som väljes av stadsfullmäktige och består av en ordförande med en suppleant samt tio ledamöter med sex suppleanter. Av styrelsens ledamöter och suppleanter skola fem ledamöter samt tre suppleanter, därav resp. en kvinna, vara arbetsgivare och fem ledamöter samt tre suppleanter, därav likaledes resp. en kvinna, vara arbetare. Ordföranden och ledamöterna ävensom suppleanterna väljas för två år i sänder. Förslagsrätt tillkommer arbetsgivare och arbetare, som hos stadskollegiet äga föreslå personer, som de anse lämpliga såsom ledamöter eller suppleanter i styrelsen. Det borgarråd, under vars föredragningskyldighet styrelsens arbetsområde faller (borgarrådet för industriroteln), äger närvara vid styrelsens sammanträden samt deltaga i överläggningarna med rätt att därvid framställa förslag samt få sin mening antecknad till protokollet. Enahanda befogenhet tillkommer direktören för arbetsförmedlingen. För den årliga revisionen av styrelsens räkenskaper och förvaltning utse stadsfullmäktige två revisorer med lika många suppleanter.

Författningar. K. kung. den 30 juni 1916 ang. understöd av statsmedel till befrämjande och organiserande av den offentliga arbetsförmedlingen i riket, med ändringar den 16 maj 1918, 8 juni 1928 och 9 maj 1930. Instruktion för styrelsen över Stockholms stads arbetsförmedling, fastställd av kungl. maj:t den 19 mars 1920, med ändring den 1 aug. 1930. Styrelsens arbetsordning för arbetsförmedlingen den 31 juli 1905, med ändring den 22 dec. 1906.

Stat år 1931. Utgifter: 270,020 kr.; inkomster: 32,720 kr. (därav beräknat statsbidrag 32,000 kr.).

Statsbidrag utgår till täckande av vissa med verksamheten förenade allmänna kostnader (post-, telefon- och telegramavgifter samt tryckning av formulär och blanketter). Statsbidrag kan därjämte ifrågakomma till avlöning åt personal vid fackarbetsförmedling, till bestridande av rese- och traktamentsersättningar vid vissa tjänsteresor samt till bestridande av kostnader för särskilda anordningar för underlättande av yrkesval och för arbetsanvisning åt ungdom.

Styrelsens ledamöter.

Ordförande.

Eriksson, K., försäkringsdirektör.

Ordförandens suppleant.

Junker, S. G., rådmän.

Övriga ledamöter.

Arbetsgivarrepresentanter:

Björkman, J. W., direktör.
Hjorth, J. E., direktör, stadsfullm.
*Järte, f. Montelin, Ester L., fru, stadsfullm.
*Ljungberg, K., ekonomidirektör.
*Styrman, G. A., direktör.

Arbetsgivarrepresentanter:

*Grönvall, J. K. (Hanna), hembiträde, stadsfullm.
Hagberg, J. E. H., kassör.
*Hagman, E. O., kanslichef.
*Johansson, K., möbelsnickare.
Kumlander, K. F., statistikföreståndare.

Suppleanter.

Arbetsgivarrepresentanter:

*Brunzell, O., möbelhandlare, stadsfullm.
Söderbäck, K. F., direktör.
*von Hedenberg, Hanna E., kontorschef.

Arbetsgivarrepresentanter:

*Ström, f. Hänes, Hildegard A., städerska, stadsfullm.
Nyqvist, S. G. B., metallarbetare, stadsfullm.
*Lindholm, H. G., typograf.

Protokollsförare och sekreterare (500 kr.).

Skogh, S. A., tf. byråassistent.

Styrelsens revisorer

(utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1930 års räkenskaper och förvaltning).
(Jfr sid. 76.)

Lundberg, O. T. V., distriktsuppbördsman, ordf.
Winroth, K. A., ombudsman.

Suppleanter:
Karlsen, E. A., snickarmästare.
Ström, A. F., murare.

Direktör (20).

Gruftman, S.; t. (10) 42 97.

Manliga avdelningen.

Förste assistenter (15).

Ödmann, B. O.; Svenson, H. E.

Andre assistenter (13).

Schön, A. F.; Olsson, B. F.; Hellman, J. A.;
Thunander, K. D.

Ett extra expeditiönsbiträde (3,900 kr.).

Föreståndare för de särskilda avdelningarna

(5,100—4,500 kr.).

Hallberg, J. M. (avd. för bageriyrket m. m.);
Pettersson, K. G. A. (avd. för måleriyr-

ket); **Strömberg**, C. A. C. V. (sjömansförmedlingen); **Lindberg**, V. A. (ungdomsförmedlingen).

En *assistent* vid sjömansförmedlingen (4,470 kr.).

Kvinnliga avdelningen.

Första assistenter (13).

Lindqvist, f. Rydell, Elin M.; **Traug**, f. Bäckström, Märta.

Andra assistenter (11).

Olson, Sigrig C.; **Hjorth**, f. Leijman, Signe M. E.; **Richert**, f. Hesselius, Gunel S. M.; **Carlsson**, Berta M. T.; **Lidberg**, Delia S.; **Becker**, f. Mellberg, Hertha A.; **Malmberg**, Sigrig E.

Fyra *extra expeditiionsbiträden* (3,300—2,100 kr.), en *extra telefonist* (1,920 kr.).

Förste vaktmästare (7).

Eriksson, C. F.

Två *vaktmästare* (6) samt *vaktmästarbiträden*.